

Tillsynsbesöket vid Linköpings universitet 2012

Universitetskanslersämbetet, Box 7703, 103 95 Stockholm
Tfn 08-563 085 00, Fax 08-563 085 50
E-post [registrator \(at\) uk-ambetet.se](mailto:registrator@uk-ambetet.se), www.uk-ambetet.se
Universitetskanslersämbetet, 2013
Universitetskanslersämbetets rapportserie 2013:5
Juridiska avdelningen, Marie Stern Wärn

Innehåll

Sammanfattning	4
Förord	6
Tillsynsbesöket	7
Planeringen	7
Besöket.....	7
Efterarbetet.....	9
Svar från Linköpings universitet och Universitetskanslersämbetets bedömningar.....	10
Högskolelagen och högskoleförordningen	11
Organisation	11
Kursvärderingar	12
Studentrepresentation	14
Samrådsskyldighet om en enda person bereder och fattar beslut.....	16
Anställningsordning	17
Kursplaner och utbildningsplaner	18
Examensärenden och frågor om tillgodoräknande	24
Antagningsordning	25
Anstånd och studieuppehåll	27
Utbildning på forskarnivå.....	32
Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor	37
Uppdragsutbildningens omfattning.....	37
Förordningen om redovisning av studier m.m. Vid universitet och högskolor.....	39
Information till de studerande	39
Funktionshindrade studenter.....	40
Information och stöd.....	40
Allmänna handlingar och diarieföring	43
Hantering av och information om allmänna handlingar och diarieföring	43
Utlämnande av allmänna handlingar.....	44
Registrering	45
Posthantering	47
Förvaltningslagen och myndighetsförordningen	49
Besök och öppethållande	49
Handläggningstider	49
Överklaganden	52
Formella krav på högskolans beslut.....	54
Författningensliga verksamhet	55

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet anser att den interna organisationen vid Linköpings universitet uppfyller de krav som ställs i högskolelagen.

Det är positivt att det finns sammanställningar av kursvärderingar för alla avslutade kurser. Sammanställningarna är dock inte tillgängliga för alla studenter. Det framkom också att man inte sammanställer de s.k. frisvaren och att det i vissa fall bara är studierektorn som kan se dem. Universitetet måste sammanställa frisvaren och göra även denna sammanställning tillgänglig för studenterna.

Det finns ett väl fungerande samarbete mellan universitetet och studentkårerna. Rutinerna för samråd med studenterna bör dock dokumenteras. Universitetets årliga studentkårsutbildning visar att universitetet arbetar aktivt med att skapa goda förutsättningar för studentinflytande.

Av de granskade utbildningsplanerna är en på engelska vilket strider mot språklagen. I en av utbildningsplanerna stämmer beskrivningen av möjligheten att få undantag (dispens) från behörighetsvillkoren inte överens med bestämmelsen i 7 kap. 3 § högskoleförordningen.

Granskningen visar att endast en av de 20 granskade kursplanerna innehåller information om kurslitteratur, vilket strider mot universitetets egna riktlinjer. Vidare är formerna för examinationen ottydligt angivna i kursplanerna för fem kurser. I en kursplan hänvisas till studiehandledningen, där examinationsformerna har preciserats. Högskoleförordningen kräver att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska framgå i kursplanen.

I övrigt innehåller kurs- och utbildningsplaner den information som behövs.

De granskade examensbevisen uppfyller bestämmelserna i högskoleförfattningarna.

Universitetets antagningsordning saknar information om hur beslut om antagning kan överklagas. I stället framgår detta av ett annat dokument. Av bestämmelsen i högskoleförordningen framgår att dock att denna information ska finnas i antagningsordningen. Ämbetet förutsätter att Linköpings universitet kompletterar antagningsordningen med information om överklagande.

Vid besöket kom det fram allvarliga brister i universitetets reglering av frågor om anstånd och studieuppehåll. Universitet har, trots att det inte har bemyndigande att besluta om föreskrifter, på två blanketter dels använt rubriken Föreskrifter, dels publicerat regler utformade som bindande regler. Flera av dessa regler strider mot högskoleförordningens regler och mot Överklagandenämnden för högskolans praxis. Särskilt allvarligt är det att det anges att beslut om studieuppehåll inte kan överklagas, vilket har varit möjligt sedan 2005. Universitetskanslersämbetet finner universitetets förfarande mycket anmärkningsvärt och utgår från att åtgärder vidtas omgående för att rätta till de påpekade felaktigheterna.

Granskningen av beslut om studieuppehåll visar att det i åtta ärenden, som samtliga avser lärarprogrammet, inte framgår vilket beslut som har fattats. Att universitetet inte har dokumenterat vilka beslut som fattats i dessa ärenden är mycket anmärkningsvärt. Universitetskanslersämbetet utgår från att Linköpings universitet omgående vidtar åtgärder för att säkerställa en korrekt handläggning.

Beträffande utbildning på forskarnivå saknas det i en allmän utbildningsplan regler om vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid urval till forskarutbildningen. I övrigt innehåller de allmänna studieplanerna de uppgifter som krävs. Vad gäller de individuella studieplanerna finns det brister i de flesta studieplanerna när det gäller vilken den planerade handledningsinsatsen är från universitetets sida. Universitetskanslersämbetet förut-

sätter att Linköpings universitet ser över de individuella studieplanerna på de berörda fakulteterna och att de brister som har framkommit rättas till.

Ämbetet förutsätter vidare att universitetet ser över sina rutiner för underrättelser om uppdragsutbildning som omfattar mer än 60 högskolepoäng, eftersom det kom fram att universitetet inte hade anmält en sådan uppdragsutbildning till Högskoleverket.

Information till den sökande om den registrering och behandling av personuppgifter som sker i samband med antagning, saknas i utbildningskatalogerna. Den information som finns på webbplatsen uppfyller vidare endast i vissa delar de krav som kan ställas enligt 1 kap. 4 § förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor. Likaså saknas det också viss information på universitetets webbplats som ska lämnas enligt personuppgiftslagen (1998:204).

Linköpings universitet har bra informationsmaterial om studier och funktionshinder. Ämbetet ser också positivt på att universitetet har tagit fram häftet *Alternativa examinationsformer*. Det är också bra att alla studenter och anställda kommer att kunna använda de speciella datorprogrammen som kan underlätta vid läs- och skrivsvårigheter.

Universitetet har utarbetat ett dokument om allmänna handlingar och diarieföring som vänder sig till alla anställda vilket innehåller den information som Justitiekanslern anser bör finnas. Ämbetet ser positivt på att det i utbildningen för nyanställda ingår information om offentlighetsprincipen, diarieföring och arkivering.

Ämbetets granskning av examensärendena vid Linköpings universitet visar att handläggningstiden i flertalet av de granskade ärendena har varit tillfredsställande. Vidare har rättningstiderna för skriftliga prov i huvudsak varit acceptabla. Handläggningstiden för ärenden om tillgodoräknande var tillfredsställande vid den ena av de besökta institutionerna. Det är dock otillfredsställande att det vid den andra institutionen inte har gått att fastställa handläggningstiden för de granskade ärendena, eftersom dessa inte har ankomststämplats. Handläggningstiden för de ärenden om anstånd och studieuppehåll där tiden har gått att granska, har för flertalet ärenden varit föredömligt kort.

Vidare har handläggningstiden för att överlämna överklaganden av antagningsbeslut till Överklagandenämnden för högskolan varit acceptabel i de flesta fall. Handläggningstiden för flera ärenden var dock längre än en vecka och i två fall en månad, vilket inte är en tillräckligt snabb handläggning. Det är angeläget att universitetet vidtar åtgärder för att förkorta handläggningstiderna till en acceptabel nivå. Universitetet har också uppgivit att handläggningstiden för att lämna över överklaganden som rör anställningsbeslut är fyra till sex veckor. Detta beror på att universitetet vill skicka med ett yttrande till överklagandet. Universitetskanslersämbetet understryker att om ett yttrande inte kan upprättas utan dröjsmål, bör ärendet överlämnas till överklagandeinstansen.

Granskningen visar att det finns stora brister när det gäller både lämnandet av överklagandehänvisningar och utformningen av dem. Universitetskanslersämbetet förutsätter att Linköpings universitet omgående vidtar åtgärder med anledning av vad ämbetet anfört i rapporten.

Ämbetet anser att de prefektbeslut som granskats uppfyller de krav som ställs i myndighetsförordningen.

Vid besöket följdes Högskoleverkets beslut den 23 juni 2011 om kursplanerna inom läkarprogrammet (reg.nr 31-2680-10) upp. Ämbetet fann att universitetet hade vidtagit tillfredsställande åtgärder med anledning av Högskoleverkets beslut.

Förord

Högskoleverket hade till och med den 31 december 2012 tillsyn över universitet och högskolor. Tillsynen bedrevs bl.a. genom att verket besökte några lärosäten varje år för att kontrollera att lärosätena följer de lagar och förordningar som gäller för verksamheten. Avsikten var också att stödja och hjälpa lärosätena att stärka och utveckla den egna kontrollen av verksamheten. Verkets besök har dokumenterats i rapporter som lagts ut på verkets webbplats, www.hsv.se.

Med dessa utgångspunkter genomförde Högskoleverket ett tillsynsbesök vid Linköpings universitet den 18–19 september 2012. Den 1 januari 2013 tog Universitetskanslersämbetet över uppdraget att utöva tillsyn över universitet och högskolor och resultaten av Högskoleverkets tillsynsbesök har överlämnats till ämbetet för fortsatt handläggning.

Universitetskanslersämbetet har mot denna bakgrund fastställt denna rapport över tillsynsbesöket vid Linköpings universitet 2012.

Tillsynsbesöket

Planeringen

I juni 2012 kontaktades rektorn för Linköpings universitet och informerades om att Högskoleverket planerade att göra ett tillsynsbesök vid universitetet under 2012 och att ett formulär med frågor skulle skickas inför besöket.

Frågeformuläret sändes till universitetet den 4 juni 2012 tillsammans med ett brev med uppmaning om att frågorna skulle besvaras senast den 31 augusti 2012.

Studentkårerna Linköpings Teknologers Studentkår (LinTek), Studentkåren StuFF vid Linköpings universitet (StuFF) och Consensus Hälsouniversitetets Studentkår (Consensus), fick också frågeformuläret och gavs möjlighet att lämna synpunkter på hur tillämpningen av reglerna fungerar vid universitetet.

Den 31 augusti 2012 inkom svar från universitetet på frågeformuläret. Studentkårerna kom gemensamt in med synpunkter den 27 augusti 2012.

Tillsynsbesöket genomfördes den 18-19 september 2012.

Från Högskoleverket deltog chefsjuristen Christian Sjöstrand samt verksjuristerna Charlotte Ejsing, Marie Stern Wärn och Mattias Wande.

Besöket

Tisdagen den 18 september 2012

Besöket inleddes med att samtliga företrädare från Högskoleverket träffade rektorn Helen Dannetun, prorektorn Karin Fälth-Magnusson, bitr. universitetsdirektören Mats Arwidson, chefsjuristen Göran Hessling, universitetsarkivarien Eli Hjort Reksten och universitetsjuristen Elisabet Permvall.

Christian Sjöstrand berättade om juridiska avdelningens verksamhet samt om syftet med tillsynsbesöket och hur detta besök skulle komma att genomföras.

Helen Dannetun berättade att Linköpings universitet skiljer sig från andra lärosäten genom att det har fokus på program och arbetsmarknad, vilket är en fördel när det gäller ordning och reda. Universitetet har en bra balans mellan utbildning och forskning. Man har mer externa anslag än basanslag. Göran Hessling kompletterade att det finns en rätts-säkerhetsaspekt i organisationen. Eftersom fokus ligger på programmen genomsyrar detta synen på rättssäkerhet. Vidare upplystes att det finns examinationsombud på varje fakultet.

Därefter diskuterades några av de svar som universitetet lämnat till verket på det utsända frågeformuläret.

Besöket fortsatte med att Marie Stern Wärn sammanträffade med universitetets samordnare för funktionshinder, koordinatörerna Åsa Löwgren och Anneli Högström och personalkonsulten Kristin Ljungemyr.

Därefter besökte Christian Sjöstrand och Marie Stern Wärn registraturen. De samtalande med universitetsarkivarien Eli Hjort Reksten och registratorerna Erika Björklund och Maj-Lis Gustafsson. Marie Stern Wärn tog stickprov på överklagade antagningsärenden.

Charlotte Ejsing och Mattias Wande besökte universitetsförvaltningen och sammanträffade med områdeschefen Måns Östring, avdelningschefen Marie Eslon, avdelningschefen Agneta Dryselius, avdelningschefen Annika Svenvik, Enheten för schema, lokal

och AV-stöd, kanslichefen Anette Philipsson, Hälsouniversitetet, Kerstin Hawkins, studentenheten vid Hälsouniversitetet, utbildningsledaren Ingela Wiklund, Tekniska högskolans kansli, kanslichefen Staffan Wahlström, filosofiska fakultetens kansli samt kontrollern Samuel Zethson, kansliet för området för utbildningsvetenskap. Högscoleverket jurister tog stickprov på ärenden om examensbevis.

Dagen avslutades med att juristerna från Högscoleverket besökte *institutionen för beteendevetenskap och lärande (IBL)* för att göra stickprovskontroller bl.a. på sammanställningar av kursvärderingar och handläggningstider för rättning av prov. Från institutionen deltog prefekten Stefan Samuelsson, proprefekten Gisela Eckert, administrativa chefen Maj-Britt Remneblad, programansvariga Dan Rönnqvist, doktoranden Rickard Östergren, programansvariga Anna-Lena Eriksson Gustavsson och universitetslektorn Lotta Holme.

Vid besöket informerade Christian Sjöstrand inledningsvis om juridiska avdelningens verksamhet och syftet med besöket.

Stefan Samuelsson presenterade institutionen enligt i huvudsak följande. IBL är kopplad till både filosofiska fakulteten och till utbildningsvetenskap. Det är en av de största institutionerna på universitetet med ca 250 anställda och ca 2 500 studenter per år. Vid IBL finns följande ämnesområden representerade pedagogik, psykologi, sociologi, pedagogiskt arbete och handikappvetenskap. Grundutbildningen har stora program bl.a. till personalvetare, psykolog och även många lärarutbildningar. Vidare har de ett stort antal masterprogram och flera korta uppdragsutbildningar. Det finns ett antal olika forskningsgrupper och forskningsprojekt på institutionen.

Onsdagen den 19 september 2012

Dagen inleddes med att juristerna från Högscoleverket träffade representanter för studentkårerna: Therese Björn Johansson, Consensus, Johan Högdahl och Niclas Söör, LinTek och Alexandra Holmström och John Edström, StuFF. Studentkårerna samarbetar inom Linköpings universitets studentkårer (Lust). Studentrepresentanter fick därigenom möjlighet att lämna synpunkter på hur reglerna tillämpas vid universitetet.

Dagen fortsatte med att juristerna från Högscoleverket besökte institutionen för medicin och hälsa för att göra stickprovskontroller bl.a. på sammanställningar av kursvärderingar och handläggningstider för rättning av prov. Från institutionen deltog prefekten Birgitta Öberg, proprefekten Karin Persson, den administrativa chefen Petra Hallqvist, avdelningschefen Marie Jansson, avdelningschefen Staffan Hägg, avdelningschefen Sussanne Börjesson, forskningsutbildningsstudierektorn Elisabeth Skargren, doktoranden Janna Skagerström och prefektsekreteraren och tillika registratören Emma Busk Winquist.

Vid besöket informerade Christian Sjöstrand inledningsvis om juridiska avdelningens verksamhet och syftet med besöket.

Birgitta Öberg presenterade institutionen enligt i huvudsak följande. Institutionen kom till genom en omorganisation 2007 och har i dag drygt 320 anställda och stor bredd i verksamheten. Detta avspeglas i organisationen. Det finns en styrelse som främst ägnar sig åt strategiska diskussioner. I styrelsen sitter bl.a. en representant från landstinget för att få med allmänintresset i styrelsens diskussioner. Det finns en delegationsordning som fördelar beslutsfattandet mellan styrelsen och prefekten. Inom institutionen finns ett stort antal avdelningar. Det stora flertalet av dem motsvarar de utbildningar som ges inom institutionen. Avdelningscheferna träffar institutionens ledning i ledningsrådet, som är en grupp för informationsutbyte och diskussion. Andra grupper och funktioner är grundutbildningsrådet, antagningskommittén, forskarutbildningsstudierektorn och den goda

arbetsplatsen. Den goda arbetsplatsen är en arbetsgrupp för arbetsmiljöfrågor inom institutionen.

Tillsynsbesöket avslutades med en återsamling vid vilken Högskoleverkets representanter samt prorektorn Karin Fälth-Magnusson, bitr. universitetsdirektören Mats Arwidson, planeringsdirektören Lars Rydberg, chefsjuristen Göran Hessling och universitetsjuristen Elisabet Permvall deltog.

Christian Sjöstrand och hans medarbetare redovisade översiktligt vad som kommit fram vid samtalen med universitetets personal och vid granskningen av handlingarna. Vissa frågor lyftes fram och diskuterades.

Efterarbetet

Universitetskanslersämbetet skickade den 30 maj 2013 ett utkast till universitetet för att ge universitetet tillfälle att korrigera faktafel eller rätta till eventuella missförstånd från ämbetets sida. Studentkåren bereddes också möjlighet att lämna synpunkter på utkastet.

Universitetet, StuFF och Consensuslämnade därefter synpunkter på rapportutkastet.

Svar från Linköpings universitet och Universitetskanslersämbetets bedömningar

Högskolelagen och högskoleförordningen

Organisation

Högskoleverket har frågat Linköpings universitet vilka förändringar universitetet har gjort i sin organisation med anledning av den nya regeln i 2 kap. 6 § andra stycket högskolelagen (1992:1434). Verket har också bitt universitetet att bifoga den arbetsordning som styrelsen själv ska besluta om enligt 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen.

Universitetet har svarat att det sedan 2012 har valt att behålla en organisatorisk uppdelning av universitetets verksamhet i tre fakultetsområden – teknisk, medicinsk och filosofisk – samt området utbildningsvetenskap. Dessutom en fördelning av utbildnings- och forskningsverksamheten på 14 institutioner jämte en särskilt sammanhållen universitetsförvaltning. Fakultets- och områdesstyrelserna har huvudsakligen en oförändrad sammansättning jämfört med förhållandena före 2011. Institutionsstyrelserna har numera en sammansättning med majoritet för ledamöter med vetenskaplig kompetens.

Universitetet har sedan 2009 arbetsordningar som universitetsstyrelsen beslutat om. Den senaste trädde i kraft 2012 och innehåller dels en sammanfattning av de väsentliga förvaltningsrättsliga villkoren för universitetet, dels en närmare beskrivning av universitetets organisation och arbetssätt. Arbetsordningen har bifogats universitetets svar.

Universitetet har under 2012 också under påbörjat och delvis genomfört ett utvecklingsarbete rörande rektorns delegationsordning. Tidigare har universitetet saknat en sammanhållen delegationsordning under rektorn, men numera föreskrivs i universitetets arbetsordning att en sådan ska finnas. Rektorn fattade i juni 2012 dels ett rambeslut beträffande sin delegationsordning, dels beslut om en delegationsordning som trädde i kraft den 1 juli 2012 i den del som avser beslut inom antagnings- och utbildningsområdet. Denna har bifogats universitetets svar. Arbetet med vidaredelegationer i denna del pågår och beräknas vara avslutat under hösten 2012. Centralt för de senaste årens arbete med att anpassa universitetet till förändringarna i högskolelagen och högskoleförordningen har varit att

- förtydliga processerna inom universitetet vad gäller normbildning och normtillämpning
- klargöra vilken organisation universitetet arbetar med och hur verksamhetsansvaret under universitetsstyrelsen och rektorn är fördelat inom universitetet
- klargöra hur den ekonomiska styrningen är utformad
- klargöra hur rektorn fördelar sina beslutsbefogenheter.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 2 kap. 5 § högskolelagen beslutar en högskola om sin interna organisation utöver styrelse och rektor, om inte något annat är föreskrivet. När högskolan beslutar om sin organisation ska 6 och 7 §§ gälla. I 6 § första stycket anges följande. Beslut ska fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, om besluten kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller organisation av eller kvalitet i såväl forskningen som det konstnärliga utvecklingsarbetet.

Av bestämmelsens andra stycke framgår att om den typen av bedömningar ska göras av en grupp av personer, ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Men styrelsen får besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl.

I 2 kap. 7 § högskolelagen anges att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen ska styrelsen själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning.

Universitetskanslersämbetet har tagit del av dokumentet *Arbetsordning för Linköpings universitet* fr.o.m. 2012 (dnr LiU-2011-01353) samt *Rektors delegationsordning 2012* (dnr LiU-2012-01218).

Universitetskanslersämbetet har inga synpunkter på utformningen av universitetets organisation.

Kursvärderingar

Högskoleverket har frågat vilka åtgärder Linköpings universitets ledning vidtar för att säkerställa att bestämmelsen om kursvärderingar i 1 kap. 14 § högskoleförordningen följs.

Linköpings universitet har svarat bl.a. följande. Universitetet har ett elektroniskt universitetsövergripande system för kursvärderingar benämnt Kurt. Ett viktigt motiv för ett övergripande system har varit att säkerställa att kursvärderingar genomförs och följs upp samt att göra det möjligt att sammanställa resultaten till rektorn. Kursvärderingssystemet ska användas inom samtliga kurser, men parallellt används också andra typer av kursvärderingar. Kursvärderingshanteringen styrs av dokumentet *Gemensamma föreskrifter rörande elektroniska kursvärderingar*.

En utgångspunkt för KURT är att det är dekanerna som ansvarar för att resultaten redovisas på lämpligt sätt för studenterna. Systemet har utvärderats och inför framtagandet av ett nytt kursvärderingssystem föreslås ett antal universitetsgemensamma frågor som förstärker möjligheterna för rektorn att få information. Ledningsrelaterade frågor om kursvärderingar bereds i rektorns strategiska råd.

Studentkåren har sammanfattningsvis anfört bl.a. följande. Det har varit problem med KURT och att det är bra att det förändras. KURT har bl.a. varit för generellt och lett till att det varit svårt att plocka ut vilka problemen på utbildningarna är. Consensus hoppas på utveckling av VFU-KURT, det system som används för den verksamhetsförlagda delen av utbildningarna, så att det också förbättras. StuFF lyfter fram att utbildningsbevakarna har använt resultaten från kursvärderingarna i sitt arbete, men att KURT kan bli bättre.

Vid tillsynsbesöket har företrädare för institutionen för beteendevetenskap och lärande uppgett bl.a. följande. Alla kursvärderingar görs i KURT. På institutionen upplever man dock att svarsfrekvensen är ett problem. Man anser också att det är viktigt att variera utvärderingsformerna och har därför också kontinuerliga samtal med studenterna enskilt och i grupp. Sammanställningarna av kursvärderingarna görs i KURT och man informerar om resultaten vid nästa kursstart. Sammanställningarna är tillgängliga bara för de studenter som har svarat på kursvärderingarna. Det är inte alltid det finns möjlighet att skriva i fritextfält. Om det ska finnas fritextfält eller inte avgörs av kursansvarig. Det är bara studierektor som kan läsa fritextsvaren, eftersom man anser att lärarna inte ska behöva läsa nedsättande kommentarer. Studierektor kan dock ge lärarna möjlighet att läsa fritextsvaren. Inte heller studenterna kan läsa fritextsvaren. Ansvarig för personal- och

arbetslivsprogrammet berättade vidare att förutom att använda KURT gör studenterna också kursvärderingar.

Vid tillsynsbesöket har företrädare för institutionen för medicin och hälsa uppgett bl.a. följande. Förutom KURT arbetar läkarprogrammet med veckovisa utvärderingar i studenternas basgrupper. Man arbetar också med s.k. Nöjd student-index (NSI). Resultaten av kursvärderingarna tas upp i institutionens ledningsråd och i institutionsstyrelsen. Information om resultaten av kursvärderingen ligger inte öppet på webbplatsen, utan det meddelas dem som har gjort kursvärderingen. Ibland kan de som ska gå kursen se sammanställningarna. Redovisningen av resultaten sker också muntligt vid kursstart. Vid institutionen använder man sig av fritextfält men ”censurerar” svaren.

Högskoleverket har vid besöket begärt att få ta del av sammanställningar av kursvärderingar från tio kurser vardera vid de besökta institutionerna.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 1 kap. 14 § högskoleförordningen ska högskolan ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av högskolan. Högskolan ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

Regeringen anger följande om kursvärderingar i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* (prop. 1999/2000:28 s. 31).

Regeringen anser att kursvärderingar är en utgångspunkt för studenters och lärares delaktighet i och inflytande på kvalitetsarbetet. De bör vara obligatoriska inom högskolan. Utvärdering på kursnivå är ett nödvändigt inslag i uppbyggnaden av ett systematiskt kvalitetsarbete. Kursvärderingar kan genomföras på olika sätt. Studenterna ska alltid ges tillfälle att framföra sina erfarenheter och synpunkter. Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.

Högskoleverket har fått sammanställningar av kursvärderingar för 19 av de 20 kurserna. Angående kursutvärdering för kursen Examensarbete – master/sjukgymnastik, avancerad nivå, 30 högskolepoäng, har universitetet uppgett att det är en relativt ny kurs och att ingen student ännu har gått klart kursen, varför det inte finns någon sammanställning. Universitetskanslersämbetet ser positivt på att det finns sammanställningar för alla avslutade kurser.

Vid besöket framkom dock att sammanställningarna inte är tillgängliga för alla studenter. Det framkom också att man inte sammanställer de s.k. frisvaren och att det i vissa fall bara är studierektorn som kan se dem. Som framgår av bestämmelsen ska resultaten hållas tillgängliga för studenterna. I propositionen anför regeringen att alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Något stöd för att som Linköpings universitet inte hålla resultaten tillgängliga för alla studenter finns således inte. Inte heller finns det stöd för att inte sammanställa frisvaren. Universitetskanslersämbetet förutsätter att universitet vidtar åtgärder för att komma till rätta med dessa brister.

Studentrepresentation

Högskoleverket har frågat om Linköpings universitet och studentkårerna har kommit överens om vilka beslutande och beredande grupper som studenterna ska vara representerade i och antalet studentrepresentanter. Om en överenskommelse finns har verket bitt universitetet att bifoga denna. Verket har också efterfrågat en redogörelse för de grupper där studenterna inte är representerade och anledningen till detta.

Universitetet har svarat bl.a. följande. Studentinflytandet vid universitetet uppfyller väl ställda formella krav. Det är dock universitetets uppfattning att det informella inflytande som sker genom samverkan och samtal är en förutsättning för ett reellt inflytande. Den praxis som universitetet och kårerna utvecklat sedan lång tid finns bekräftad i arbetsordningen och i instruktionerna för fakultets-, områdes- resp. institutionsstyrelserna. Motsvarande gäller för rektorns särskilda beredningsorgan genom de beslut som rektorn fattat.

En särskild fråga som diskuterats mellan universitetsledningen och kårerna har rört representationen för doktorander och formerna för utseende av representanter för dessa. Vid Högskoleverkets besök frågade verket om denna diskussion hade bestått. Linköpings universitet svarade att det fanns en diskussion om doktorander är anställda eller studenter och vilka konsekvenser det får för doktorandernas representation i olika organ.

Av den överenskommelse som finns mellan universitetsstyrelsen och studentkårerna framgår att kårerna ska ansvara för att ett aktivt studentinflytande bedrivs inom det verksamhetsområde som respektive kår ansvarar för. Dessutom ska kårerna årligen redovisa i vilka organ och grupper som kårerna är representerade i. Dessa uppföljningar visar att kårerna har full representation i universitetsstyrelsen och på fakultetsnivå och i ett stort antal arbetsgrupper. En lista finns upprättad som visar vilka organ och arbetsgrupper som studenterna finns representerade i. Samråd sker med universitetet årligen när det gäller prioriteringen. Studentkårerna rådgör också sinsemellan hur de ska vara representerade i vissa universitetsövergripande grupper. Dessutom anordnar universitetet i samråd med studentkårerna en fyra dagars utbildning för de kåraktiva. I samband med denna redovisar chefsjuristen de delar av högskolelagen och högskoleförordningen som berör studentkårer. Dessutom går man igenom universitetets organisation och det uppdrag som universitetsstyrelsen gett studentkårer.

Studenterna har haft svårare att utöva ett verkligt inflytande på institutionsnivå. Detta har lett till att universitetet efter dialog med studentkårer från höstterminen 2012 reviderat det samverkansavtal som funnits med universitetet. En särskild samverkansgrupp (SSG) har inrättats på varje institution. Gruppen leds av prefekten och avsikten är att diskutera frågor som berör utbildning och arbetsmiljö. Självfallet kvarstår möjligheterna för studenterna att vara representerade i institutionsstyrelserna, men det är både universitetets och studentkårens uppfattning att införandet av denna samverkansgrupp kommer att förbättra studenternas möjligheter till reellt inflytande.

När det gäller de mer informella kontakterna mellan universitetsledningen och studentkårer träffar rektorn och prorektorn företrädare för studentkårer en gång i månaden för att diskutera frågor som kan vara av betydelse för studenterna och som kan påverka innehållet i framtida beslut. Inför universitetsstyrelsens sammanträden har rektorn en särskild genomgång med studentföreträdarna i styrelsen. Även fakultetsledningarna har regelbundna överläggningar med respektive studentkår.

Inom universitetsledningen har den biträdande universitetsdirektören ett särskilt ansvar att stödja studentkårer i deras arbete. Detta kommer främst till i uttryck i det studentråd som träffas varannan vecka för att dryfta frågor av allehanda slag och som leds

av den biträdande universitetsdirektören. Syftet är informera om frågor som berör studenterna men också att fånga upp frågor från studentkåren och försöka lösa eventuella problem så tidigt som möjligt. Vid sammanträdena närvarar de olika tjänstemän som har ansvar för de frågor som studenterna aktualiserar. Till detta ska läggas att det inom universitetsförvaltningen finns en studentkoordinator som bland annat har till uppgift att underlätta studentkårens arbete.

Berednings- och beslutsorgan där studenterna inte är representerade är Linköpings universitet holding AB och dess dotterbolag samt personalansvarsnämnden. Vidare förekommer – särskilt inom universitetsförvaltningen – ett antal tjänstemannagrupperingar med särskilda beredande uppgifter i initiala skeden, t.ex. i fråga om universitetets budget respektive bokslutsarbete varit studenterna saknar representation.

Till sitt svar har universitetet bifogat listor över studentrepresentationen på ledningsnivå, fakultetsnivå och institutionsnivå, slutförslaget till samverkansavtal mellan universitetet och studentkåren samt programmet och en skrift från studentkårsutbildning 2012.

De tre studentkåren anför bl.a. följande. Samarbetet med universitetet är gott och studenterna finns representerade såväl centralt som på fakulteterna och institutionerna. Studentkåren hänvisar till den lista över studentrepresentationen som universitetet har bilagt sitt svar. StuFF påtalar att kåren även vill bli inbjudna till de tillfälliga arbetsgrupper som ibland skapas för rekrytering av centrala personer i universitetets ledning.

Vid Högskoleverkets möte med representanter för studentkåren framkom en viss osäkerhet kring hur doktorandrepresentanterna utses – om dessa alltid utses av kåren eller om det händer att de utses av universitetet i egenskap av anställda. Studentkåren uttryckte också en oro för svårigheter att rekrytera studentrepresentanter till samtliga organ som de erbjuds representation i.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 1 kap. 4 a § högskolelagen ska studenterna ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

I 2 kap. 7 § högskolelagen anges att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. När högskolan beslutar om sin organisation ska denna bestämmelse beaktas (2 kap. 5 § högskolelagen).

Av 2 kap. 14 § tredje och fjärde styckena högskoleförordningen framgår följande. Om beslut ska fattas av en grupp av personer enligt 2 kap. 6 § andra stycket högskolelagen, dvs. där kravet på majoriteten av personerna i gruppen är vetenskaplig eller konstnärlig kompetens, har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenter som avses i 2 kap. 7 § högskolelagen.

I propositionen Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan (prop. 1999/2000:28, s. 28–29) anför regeringen bl.a. att även frågor om t.ex. budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation. Vissa frågor kan dock ur studentsynpunkt vara mindre viktiga. Enligt uttalandet i propositionen bör högskolan och studentkåren tillsammans komma överens om vilka organ som studenterna ska vara representerade i.

Enligt propositionen En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor (prop. 2009/10:149, s. 39) ska rätten till representation gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Enligt regeringens mening kommer varje universitet och högskola att behöva fatta beslut som innebär att ett tydlig intern organisation och arbetsfördelning skapas när det inte längre i lag och förordning föreskrivs hur den interna organisationen ska se ut utöver vad som gäller för styrelse och rektor. Tydligheten i beslutsstrukturen bör därför inte minska. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att det finns ett väl fungerande samarbete mellan universitetet och studentkårerna. Studenterna finns representerade i det absoluta flertalet beslutande och beredande organ som behandlar frågor som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. I de fall studenterna inte finns representerade beror detta inte på att de inte har erbjudits representation utan på att studentkårerna ibland har haft svårt att rekrytera studentrepresentanter. Både universitetet och studentkårerna hoppas att de nya samverkansgrupper som under höstterminen 2012 skapats på institutionerna ska öka studenternas insyn och inflytande på denna nivå.

Universitetskanslersämbetet ser positivt på att det finns en lista över studentrepresentanter i olika organ på central nivå, fakultetsnivå och institutionsnivå. Även universitetets årliga studentkårsutbildning förtjänar att lyftas fram som ett inslag i verksamheten som visar att universitetet arbetar aktivt med att skapa goda förutsättningar för studentinflytande.

Av 1 kap. 7 § högskoleförordningen jämförd med 7 § studentkårsförordningen (2009:769) framgår att det är studentkårerna som utser studentrepresentanterna. I frågan om representanter för doktoranderna konstaterar Universitetskanslersämbetet att de är studenter, vilket framgår av 1 kap. 4 § högskoleförordningen. Studentkårerna har alltså rätt att utse doktorander som representanter för studenterna.

Samrådsskyldighet om en enda person bereder och fattar beslut

Högskoleverket har frågat vilka rutiner Linköpings universitet har för att säkerställa att representanter för studenterna informeras och att samråd sker med dem i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen när beslut fattas eller beredningen genomförs av en enda person.

Universitetet har i sitt svar behandlat denna fråga tillsammans med frågan om studentrepresentation.

Stuff har anfört bl.a. att kårerna och universitetsledningen har stående möten, Studentråd, där kårerna och universitetet uppdaterar varandra och lyfter nya frågor så att den andra parten kan förbereda sig. Stuff värdesätter dessa möten och anser att det är ett viktigt forum för att bibehålla den goda relationen mellan universitetet och studentkårerna.

Vid Högskoleverkets besök tillfrågades prefekterna på de institutioner som besöktes om de hade några rutiner för att säkerställa att samråd har skett med studenternas representanter innan de fattar beslut eller bereder ärenden. Dessa hänvisade till de samverkansgrupper som ska komma till stånd på institutionerna under höstterminen 2012. Vid

de två institutioner som Högskoleverket besökte hade några möten ännu inte ägt rum vid tidpunkten för besöken.

Universitetskanslersämbetets bedömning

I 2 kap. 7 § högskolelagen föreskrivs att studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. En hänvisning till denna bestämmelse finns i 2 kap. 14 § första stycket högskoleförordningen. Av andra stycket samma paragraf framgår att om beslut ska fattas eller beredning ska genomföras av en enda person, ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen.

Syftet med dessa föreskrifter är att garantera studenternas inflytande när ärenden som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation inte hanteras i någon grupp, utan bereds och beslutas av en ensam befattningshavare. Det är rektorns ansvar att universitetet har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att Linköpings universitet saknar särskilda rutiner för att säkerställa att representanter för studenterna informeras och att samråd sker med dem i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen när beslut fattas eller beredningen genomförs av en enda person.

Universitetskanslersämbetets erfarenhet är att regeln kan vara svår att tillämpa för enskilda befattningshavare när riktlinjer saknas. Ämbetet ser positivt på att det finns ett gott samarbete mellan universitetet och studenterna men anser att rutinerna för samråd bör dokumenteras.

Anställningsordning

Högskoleverket har frågat om universitetets styrelse har beslutat om en anställningsordning och hur den hålls tillgänglig. Högskoleverket har även bett att få universitetets anställningsordning.

Linköpings universitet har svarat att den nu gällande anställningsordningen beslutades av universitetsstyrelsen hösten 2011 och trädde i kraft 2012. Förekommande beslutsbefogenheter inom personalområdet regleras av rektorns delegationsordning.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 2 kap. 2 § 9 högskoleförordningen ska styrelsen för en högskola själv besluta om en anställningsordning.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* (prop. 2009/10:149 s. 70) anför regeringen att en konsekvens av den ökade friheten blir att högre krav ställs på de regler som lärosätena själva ställer upp vad gäller såväl innehåll som tillgänglighet. Enligt regeringen bör lärosätena i sina anställningsordningar samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och anställningsordningarna bör finnas tillgängliga vid högskolan.

Universitetskanslersämbetet har tagit del av Linköpings universitets anställningsordning som vid en kontroll den 24 september 2012 fanns tillgänglig på universitetets webbplats. Kravet på tillgänglighet är därmed uppfyllt.

Efter en översiktlig genomgång av anställningsordningen bedömer Universitetskanslersämbetet att den är ändamålsenlig.

Kursplaner och utbildningsplaner

Högskoleverket har frågat var inom universitetets organisation beslut fattas om fastställande av kursplaner och utbildningsplaner för kurser och program och vilka åtgärder universitetets ledning vidtar för att säkerställa att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i 6 kap. 15 och 17 §§ högskoleförordningen.

Linköpings universitet har svarat bl.a. följande. Universitetet har under senare år gradvis stramat upp villkoren för beslut om utbildnings- och kursplaner. Beträffande de allmänna kraven på vad planerna ska innehålla har universitetet sedan 2011 valt att behålla högskoleförordningens tidigare föreskrifter i det lokala regelverket – närmare reglerat i universitetets utbildningsordning, senast antagen av universitetsstyrelsen i juni 2012. Sedan den 1 juli 2012 har alla anvisningar om beslutanderätt i dessa sammanhang överförts till rektorns delegationsordning. För närvarande pågår arbete inom respektive fakultet och område för att anpassa beslutsrutinerna till den ordning som följer av rektorns beslut.

Enligt rektorns delegationsordning är det fakultetsstyrelserna respektive styrelsen för utbildningsvetenskap som fattar beslut om kursplaner och utbildningsplaner. Enligt delegationsordningen gäller följande beträffande möjligheterna till vidaredelegation från fakultetsstyrelserna och styrelsen för utbildningsvetenskap:

- Beslut om generella krav på utformningen av kurs- och utbildningsplaner och därtill hörande föreskrifter får inte delegeras vidare.
- Beslut om fastställande av utbildningsplan (inklusive ändringar av) får delegeras till särskilt beslutande fakultetsorgan, som inte har rätt att vidaredelegera.
- Beslut om fastställande av kursplan (inklusive ändringar av) får delegeras till särskilt beslutande fakultetsorgan eller dekanus, som inte har rätt att vidaredelegera.
- Beslut om ändringar av redaktionell natur eller mindre betydelse av fastställd utbildningsplan respektive kursplan inklusive ändring av kurslitteratur får delegeras till särskilt beslutande fakultetsorgan eller dekanus med i sin tur rätt att vidaredelegera till särskilt verkställande grupp, programansvarig, programstudierektor eller institutionsstyrelse.

Som framgår är det delegerat till fakultetsstyrelserna respektive styrelsen för utbildningsvetenskap att besluta om generella krav för utformningen av kurs- och utbildningsplaner och om fastställande kurs- och utbildningsplaner. Detta innebär att dessa har ett stort ansvar för säkerställandet av kvaliteten i kurs- och utbildningsplanerna, vilket också slås fast i universitetets kvalitetsutvecklingsprogram för 2012, som fastställts av universitetsstyrelsen.

Som exempel på fakulteternas arbete kan nämnas det som görs inom den medicinska fakulteten. Där har under vårterminen 2012 en extern rådgivare anlåtats för att kvalitetsutveckla kurs- och utbildningsplaner samt kompetensutveckla programansvariga och kursplaneförfattare vid fakulteten i hur lärandemål enligt Bolognamodellen blir begripbara för studenterna, examinerbara samt utvärderingsbara. Som ett led i utvecklingsarbetet med fakultetens kurs- och utbildningsplaner och för att tydliggöra progressionen mellan grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå, kommer kursplanerna att granskas i kommittén för kursplaner. Detta arbete kommer att fortgå under höstterminen 2012.

Inom den filosofiska fakulteten fastställs nya utbildningsplaner av fakultetsstyrelsen efter beredning i fakultetskansliet. Nya kursplaner, både för fristående kurser och kurser inom programmen fastställs av kvalitetsnämndens arbetsutskott. Smärre revideringar sker

av institutionsstyrelse eller av en av styrelsen utsedd grupp. Revideringar som på ett principiellt sätt påverkar kursen tas till arbetsutskottet eller blir en ny kursplan. Universitetet har bifogat dokumenten instruktion för filosofiska fakultetens kvalitetsnämnd och besluts- och granskningsordning för utbildningsplaner och kursplaner.

Inom området utbildningsvetenskap tas utbildningsplaner fram av respektive programledning och processas via kansliets ledningsgrupp innan styrelsen fattar beslut. Framtagandet av kursplaner till de långa programmen som startade 2011 föregicks av ett särskilt beställningsförfarande. Beställningarna tas fram och bereds av kansliet och respektive programledning, processas via kansliets ledningsgrupp och beslutas av områdesstyrelsen respektive av grundutbildningsnämnden. De preciserade beställningar till kurserna ställs sedan till särskilda ämnesgrupper vid den av styrelsen utsedda värdinstitutionen. Vårdinstitutionens ämnesgrupp har ansvaret för att ta fram kursplaner för kurserna utifrån de riktlinjer som anges i beställningarna. Detta sker i nära dialog med programledningen och programansvariga utbildningsledare på kansliet för utbildningsvetenskap. De senare granskar slutligen kursplanerna så att de överensstämmer med beställningen och gällande styrdokument. Beslut om kursplaner fattas av grundutbildningsnämnden.

Inom den tekniska fakulteten finns samtliga kursplaner och utbildningsplaner för fakultetens program dokumenterade och beslutade i studiehandboken. Studiehandboken tillhandahålls elektroniskt på tekniska högskolans webbplats. Ett centralt IT-baserat system med gemensamma mallar används för att lägga in kursplaner och utbildningsplaner i studiehandboken, som revideras och beslutas årligen. För varje kursplan och utbildningsplan finns en ansvarig programnämnd. För fristående kurser och i speciella fall tas beslutet av fakultetsnämnden eller dekanen i stället för av programnämnden.

Utöver de arbetsrutiner som redovisas ovan bereds vissa för styrelserna gemensamma förutsättningar vid möten mellan universitetets planeringsdirektör och cheferna för de olika fakultetskanslierna. Det kan t.ex. gälla frågor som att alla kurs- och utbildningsplaner ska skrivas på svenska.

Universitetet har bifogat rektorns delegationsordning 2012 med bilagan antagnings- och utbildningsärenden,

Consensus har i sitt yttrande anfört bl.a. att det på den medicinska fakulteten har inletts ett arbete med att utbilda alla programansvariga i hur man skriver kursplaner och alla kursplaner kommer även att ses över inom en snar framtid. Studenterna kommer även att vara representerade i denna process.

StuFF anser sammanfattningsvis att de är nöjda med processen för kursplaner är upplagd då det säkerställer kursplanernas kvalitet.

Högskoleverket har i samband med besöket frågat vilken typ av ändringar som universitetet anser går att vidaredelegera, dvs. beslut om ändringar av redaktionell natur eller mindre betydelse av fastställd utbildningsplan respektive kursplan inklusive ändring av kurslitteratur. Universitetet har svarat att det är fråga om smärre revideringar, som t.ex. namnbyte, anpassning av kursplanen i förhållande till utbildningsplanen, dvs. enklare redaktionella ändringar.

Högskoleverket har vid besöket tagit stickprov på totalt tio utbildningsplaner och tjugo kursplaner med anknytning till de besökta institutionerna.

Högskoleverket har granskat följande utbildningsplaner:

- intercontinental Master's Programme in Adult Learning and Global Change
- grundläroprogrammet
- kognitionsvetenskapligt kandidatprogram, 180 högskolepoäng

- läkarprogrammet, 330 högskolepoäng
- masterprogrammet i medicinsk biovetenskap, 120 högskolepoäng
- psykologprogrammet, 300 högskolepoäng
- sjukgymnastprogrammet, 180 högskolepoäng
- sjuksköterskeprogrammet, 180 högskolepoäng
- specialistsjuksköterska med inriktning mot intensivvård, 60 högskolepoäng
- utbildning av speciallärare, 90 högskolepoäng.

Högskoleverket har granskat följande kursplaner:

- AUO pedagogiskt arbete, kunskap, lärande och pedagogiska strategier med perspektiv på ungas och vuxnas lärande, 15 högskolepoäng
- arbete och hälsa, 7,5 högskolepoäng
- bioteknik och läkemedel, avancerad nivå, 7,5 högskolepoäng
- diabetes och diabetesvård II, avancerad nivå, 7,5 högskolepoäng
- den svårt sjuka människan i komplexa situationer, 15 högskolepoäng
- examensarbete – master/sjukgymnastik, avancerad nivå, 30 högskolepoäng
- handlett klientarbete med relationell inriktning, 25 högskolepoäng
- hälsa och biologisk funktion, 60 högskolepoäng
- hälsa och sjukdom, grundnivå, 90 högskolepoäng
- inriktning grundläggande färdigheter, att grundlägga färdigheter i läsning, skrivning och matematik (31–45 högskolepoäng), 15 högskolepoäng
- inriktning samhällsvetenskapligt tema, människans boningar (31–45 högskolepoäng), 15 högskolepoäng
- inriktning samhällsvetenskapligt tema, människans relationer (41–60 högskolepoäng), 15 högskolepoäng
- kommunikation med tonvikt på känsliga samtal, 7,5 högskolepoäng
- kunskap, bildning, lärande, 15 högskolepoäng
- patient och prevention, avancerad nivå, 180 högskolepoäng
- pedagogiska processer i hälso- och sjukvården del 2, avancerad nivå, 7,5 högskolepoäng
- psykologi 2, fortsättningskurs, 30 högskolepoäng
- sjukgymnastik vid funktionshinder I, 30 högskolepoäng
- smärta och smärtbehandling, avancerad nivå, 7,5 högskolepoäng
- sociologi 2, 30 högskolepoäng.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Utbildningsplanerna

Av 6 kap. 16 § högskoleförordningen framgår att det för ett utbildningsprogram ska finnas en utbildningsplan. Enligt 17 § samma kapitel ska följande anges i utbildningsplanen: de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs.

Samtliga utbildningsplaner innehåller de uppgifter som krävs enligt högskoleförordningen.

Tröskelregler

Åtta av de tio granskade utbildningsplanerna ställer upp s.k. tröskelregler, med vilket avses krav för uppflyttning till högre årskurs. Ett lärosäte får ställa upp krav på att en student ska ha godkänts på tidigare kurser för att få fortsätta inom ett program. Sådana krav kan dock bara ställas upp som särskilda behörighetskrav för tillträde till en kurs och ska enligt 6 kap. 15 § högskoleförordningen anges i kursplanerna för de kurser som utbildningsprogrammet omfattar. Något hinder mot att i utbildningsplanen informera om behörighetskraven för de kurser som ingår under olika år inom ett program finns inte. Dock bör behörighetskraven i utbildningsplanerna och kursplanerna överensstämja med varandra.

Dispens

Enligt 7 kap. 3 § högskoleförordningen får en högskola om det finns särskilda skäl besluta om undantag från något eller några behörighetsvillkor. Undantag från något eller några behörighetsvillkor ska göras om sökanden har förutsättningar att tillgodogöra sig den sökta utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren.

Enligt 7 kap. 25 § högskoleförordningen ska de krav på särskild behörighet som ställs vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper, kunskaper från en eller flera högskolekurser, och andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Högskolan får bestämma vilka krav enligt första stycket som ska ställas.

Särskild behörighet har också den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Under rubriken Tröskelregler i utbildningsplanen för Grundlärarprogrammet framgår bl.a. följande. Ansökan om dispens kan göras vid särskilda skäl, till exempel sjukdom, sociala problem, problem relaterade till studiesituationen eller då motsvarande förkunskaper erhållits på annat sätt.

Ett beslut om dispens från tröskelregler är ett beslut om undantag från behörighetsvillkor enligt 7 kap. 3 § högskoleförordningen. Av bestämmelsen framgår att undantag från behörighetsvillkor ska göras om den sökande har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren. Bestämmelsen innebär inte att den sökande behöver ha motsvarande förkunskaper på annat sätt. En sådan bedömning innebär snarare att den sökande uppfyller behörighetsvillkoren med stöd av 7 kap. 8 § andra stycket högskoleförordningen, dvs. har s.k. reell kompetens. Beskrivningen i utbildningsplanen av möjligheten att få undantag (dispens) från behörighetsvillkoren stämmer således inte överens med bestämmelsen i 7 kap. 3 § högskoleförordningen. Universitetskanslersämbetet utgår ifrån att utbildningsplanen ändras i denna del.

Utbildningsplanen för Intercontinental Master's Programme in Adult Learning and Global Change

Av 6 kap. 2 § högskoleförordningen framgår att omfattningen av utbildningen ska anges i högskolepoäng där heltidsstudier under ett normalstudieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng.

Universitetskanslersämbetet kan konstatera att omfattningen på programmet i utbildningsplanen angetts till 40 poäng. Sedan den 1 juli 2007 ska omfattningen av utbildningen anges i högskolepoäng.

Utbildningsplanen är vidare på engelska. Av 10 § språklagen (2009:600) framgår att språket hos bl.a. förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Av bestämmelsen följer att kurs- och utbildningsplaner därför måste vara på svenska. Enligt Universitetskanslersämbetet innebär det även att innehållet i planerna och namnet på program och kurser måste vara på svenska. Detta utesluter dock inte att innehållet eller namnet kan översättas till engelska eller annat språk.

Slutligen kan ämbetet konstatera att det anges i utbildningsplanen att den gäller för antagna 2006. Planen bör därför redigeras i denna del.

Kursplanerna

Av 6 kap. 14 § högskoleförordningen framgår att det för en kurs ska finnas en kursplan. Enligt 15 § samma kapitel ska följande anges i kursplanen: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs.

Samtliga kursplaner innehåller den information som krävs i högskoleförordningen.

Kurslitteratur i kursplanerna

Sedan den 1 januari 2011 finns det inte längre något krav i högskoleförordningen på att kurslitteraturen ska anges i kursplanen. Universitetet har dock i sina riktlinjer, universitetets utbildningsordning, angett att det i kursplanen ska anges den kurslitteratur och övriga läromedel som ska användas.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att endast en av de 20 granskade kursplanerna innehåller information om kurslitteratur. Detta strider mot universitetets egna riktlinjer.

Otydliga examinationsformer

Föreskrifter i kursplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen, dvs. regler som är generellt tillämplbara och bindande för såväl universitet och högskolor som studenter. Regler i kursplaner har bl.a. till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanerna är tydliga.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att formerna för examinationen är otydligt angivna i kursplanerna för följande kurser:

- Inriktning grundläggande färdigheter, att grundlägga färdigheter i läsning, skrivning och matematik (31–45 högskolepoäng), 15 högskolepoäng
- Organisation och förändringsarbete, 15, högskolepoäng
- Sociologi 2, fortsättningskurs, 30 högskolepoäng
- Kommunikation med tonvikt på känsliga samtal, 7,5 högskolepoäng
- Arbete och hälsa, 7,5 högskolepoäng.

Universitetskanslersämbetet vill påpeka att syftet med föreskrifterna i kursplanen är att studenten ska få tydligt besked om hur kursen examineras. Exempelvis anges i kursplanen för kursen Kommunikation med tonvikt på känsliga samtal, att studenten examineras skriftligt och/eller muntligt samt att examinationen kan ske såväl löpande under kursen som i slutet av kursen. Detta kan inte anses ge studenten tydligt besked om hur dennas prestation ska bedömas och kan därmed inte anses vara förenligt med högskole-

förordningens bestämmelser (jfr Högskoleverkets beslut den 27 oktober 2010, reg.nr 31-658-10).

Hänvisning till studiehandledning

I kursplanen för kursen Organisation och förändringsarbete, 15 högskolepoäng, anges att detaljerad information om examinationen anges i studiehandledningen. Universitetskanslersämbetet har via universitetets webbplats tagit del av studiehandledningen för kursen vårterminen 2012. Universitetskanslersämbetet gör följande bedömning. Av studiehandledningen framgår att kursen examineras genom examinationsseminarier och skriftlig hemtentamen. Linköpings universitet har alltså i studiehandledningen preciserat formen för examinationen. Högskoleförordningens krav på att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska finnas i kursplanen, innebär att examinationsreglerna inte ska finnas i studiehandledningar eller liknande dokument. Kursplanernas regler har karaktären av föreskrifter och är därmed bindande såväl för lärosätet som för studenterna. Att hänvisa till regler i en studiehandledning innebär inte att dessa regler blir en del av kursplanen. För att regler i studiehandledningar ska bli en del av kursplanerna krävs antingen att de förs in i själva kursplanerna eller att de biläggs kursplanerna. Beslutet om att föra in reglerna i kursplanerna alternativt att bilägga dem till kursplanerna måste dessutom fattas av den instans som enligt universitetets egna regler är behörig att fastställa kursplaner. Först om dessa förutsättningar är uppfyllda utgör reglerna en del av kursplanerna och får status av föreskrifter (jfr Högskoleverkets beslut den 23 juni 2011, reg.nr 31-2680-10). Formerna för examinationen behöver således preciseras i den angivna kursplanen för att uppfylla kravet i 6 kap. 15 § högskoleförordningen om att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska anges i kursplanerna.

Kursplanen för kursen Organisation och förändringsarbete innehåller som angetts en hänvisning till ett annat dokument. Kursplanen innehåller också, när det gäller förkunskapskrav, en hänvisning till ”gällande tröskelregler”. Även i kursplanen för kursen Arbete och hälsa görs en hänvisning till tröskelregler som finns i utbildningsplanen. I kursplanen för kursen Kommunikation med tonvikt på känsliga samtal hänvisas till behörighetskraven för masterprogrammet Human Resource Management and Development.

Ett lärosäte får ställa upp krav på att en student ska ha godkänts på tidigare kurser för att få fortsätta inom ett program. Som framhållits ovan under rubriken Tröskelregler kan sådana regler endast ställas upp som krav på särskild behörighet och ska framgå av relevanta kursplaner enligt 6 kap. 15 § högskoleförordningen. Det är, som framgår av Universitetskanslersämbetets resonemang ovan om formerna för att bedöma studenternas prestationer, nödvändigt att tröskelreglerna, dvs. de särskilda behörighetskraven, förs in i kursplanen för att de ska få status som föreskrifter.

Kursplanerna inom läkarprogrammet – uppföljning av Högskoleverkets beslut den 23 juni 2011

I ett beslut den 23 juni 2011 (reg.nr 31-2680-10) kritiserade Högskoleverket universitetet för att examinationsformerna på läkarprogrammet vid Linköpings universitet inte beslutats i korrekt ordning. I de då gällande kursplanerna för programmet exemplifierades de obligatoriska momenten och det angavs att momenten specificerades för varje delkurs i respektive studiehandledning. Samtliga examinationsregler som tillämpades på kursen fanns dock inte i kursplanerna, utan till övervägande del i studiehandledningarna. Högskoleverket var kritiskt till att examinationsreglerna för de aktuella kurserna inte hade beslutats i korrekt ordning. Verket utgick från att Linköpings universitet vidtog de åtgär-

der som behövdes för att rätta till de konstaterade bristerna. Högskoleverket aviserade att det skulle granska de aktuella kursplanerna vid tillsynsbesöket vid Linköpings universitet under 2012.

Högskoleverket har i samband med tillsynsbesöket fått information om att kursplanerna var under beredning och har efter besöket inhämtat de beslutade kursplanerna. Beslutet att fastställa kursplanerna fattades den 27 september 2012 av fakultetsstyrelsen, vilket är i överensstämmelse med delegationsordningen. Beslutet har således fattats i korrekt ordning.

Universitetskanslersämbetet har granskat de nya kursplanerna. Ämbetet kan konstatera att kursplanerna inte innehåller information om kurslitteratur eller övriga läromedel, vilket strider mot universitetets egna riktlinjer som anger att det i kursplanerna ska anges den kurslitteratur och övriga läromedel som ska användas. Kursplanerna innehåller i övrigt de uppgifter som krävs enligt 6 kap. 15 § högskoleförordningen.

Universitetskanslersämbetet finner sammantaget att universitetet har vidtagit tillfredsställande åtgärder med anledning av Högskoleverkets beslut.

Examensärenden och frågor om tillgodoräknande

Högskoleverket har frågat Linköpings universitet om alla som fattar beslut i examensärenden och ärenden om tillgodoräknanden har rätt att göra det genom delegation. Högskoleverket har även begärt att få universitetets examensordning.

Linköpings universitet har anfört att det framgår av rektorns delegationsordning vilka som har rätt att fatta beslut om examensärenden och tillgodoräknanden. Det framgår av den studieadministrativa handboken hur detta hittills varit delegerat inom olika fakulteter. Den studieadministrativa handboken är för närvarande under översyn som en konsekvens av utarbetandet av en ny delegationsordning för rektorn. Beslut i aktuella frågor fattas inom ramen för lämnade delegationer. Universitetet utfärdar yrkesexamina och generella examina i enlighet med kraven i examensordningen i högskoleförordningen.

Universitetet har bifogat dokumentet Benämningar och lokala tillämpningsregler avseende generella examina.

Högskoleverket har granskat 20 slumpvis utvalda ärenden om utfärdande av examensbevis. Högskoleverket har även granskat 20 ärenden om tillgodoräknande, tio från institutionen för beteendevetenskap och lärande och tio från institutionen för medicin och hälsa.

Högskoleverket har vidare tagit del av blanketter för ansökan om examensbevis och tillgodoräknanden.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Examensärenden

I 6 kap. 4 § högskoleförordningen föreskrivs att inom all utbildning får endast de examina som anges i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen, avläggas. I samma kapitel 6–8 §§ finns regler om tillgodoräknande av kurs och i 9–11 §§ finns regler om examensbevis. Av den databas som finns på Universitetskanslersämbetets webbplats, framgår vilka examina högskolan har rätt att utfärda.

Universitetskanslersämbetet konstaterar, utifrån de granskade examensbevisen, att Linköpings universitet utfärdar de examina som universitetet har fått tillstånd till. I samtliga fall har också diploma supplement bifogats examensbeviset. Universitetskanslers-

ämbetet finner att de granskade examensbevisen i dessa delar uppfyller tillämpliga författningar.

Vidare har Universitetskanslersämbetet, efter en översiktlig genomgång, inga synpunkter på dokumentet *Benämningar och lokala tillämpningsregler avseende generella examina*.

Av rektorns delegationsordning framgår att beslut om utfärdande av examensbevis är delegerat till fakultets- respektive områdesstyrelse. I villkoren för vidaredelegation anges följande: Dekanus eller ordförande för särskilt beslutande fakultetsorgan med rätt att vidaredelegera. Av stickprovskontrollen av examensbevisen framgår att dekanus har fattat besluten om examensbevis. Besluten har alltså fattats av en behörig befattningshavare.

Ärenden om tillgodoräknande

Universitetskanslersämbetet har granskat tio ärenden om tillgodoräkningen av kurs vid institutionen för beteendevetenskap och lärande.

Vid tillsynsbesöket uppgavs bl.a. att det inte lämnas någon skriftlig överklagandehänvisning vid avslag på ansökan. Information ges i stället muntligen. Detta kommenteras under avsnittet Överklagande.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att alla de granskade besluten om tillgodoräkning vid institutionen för beteendevetenskap och lärande är undertecknade av den befattningshavare som har rätt att fatta beslut i ärendena enligt fakultetens egen delegationsordning.

Universitetskanslersämbetet har även granskat tio ärenden om tillgodoräkningen av kurs som har anknytning till institutionen för medicin och hälsa. Programansvarig har varit beslutsfattare. Ämbetet konstaterar att det av de delegationsdokument som ämbetet tagit del av endast framgår en delegation fram till programutskottet och en möjlighet för programutskottet att delegera vidare till programansvarig. Någon sådan delegation har dock inte förevisats för ämbetet vid besöket. Linköpings universitet har efter besöket inkommit med ett beslut om delegation daterad 2010-09-29. Universitetskanslersämbetet har tagit del av den information som delas ut till studenterna vid avslag på begäran om tillgodoräkning. Detta kommenteras det vidare i avsnittet Överklagande.

Antagningsordning

Högskoleverket har frågat om universitetets styrelse har beslutat om en antagningsordning. Verket har också begärt att få universitetets antagningsordning och frågat hur den hålls tillgänglig. Vidare har verket frågat om Linköpings universitet anser att antagningsordningen innehåller de regler som avses i 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen.

Linköpings universitet har svarat bl.a. följande, Universitetsstyrelsen har beslutat om antagningsordningar sedan bestämmelsen om detta infördes i högskoleförordningen. Universitetet har dels en antagningsordning som gäller utbildning för grundnivå och avancerad nivå, dels en antagningsordning som gäller för forskarnivå. Förekommande beslutsbefogenheter i antagningsärenden regleras av rektorns delegationsordning.

Beslut om de antagningsordningar som gäller sedan den 1 juli 2012 fattades av universitetsstyrelsen i juni 2012. De finns bl.a. tillgängliga elektroniskt via universitetets webbplats. I samband med att beslut fattas distribueras antagningsordningarna i elektronisk

form och pappersform till bl.a. universitetets fakulteter, institutioner, studentkårer och fackliga organisationer.

Universitetets antagningsordning för grundnivå och avancerad nivå och universitetets antagningsordning för utbildning på forskarnivå innehåller bestämmelser som avser ansökan, behörighet, urval, antagning och överklagande. Sedan den 1 juli 2012 framgår av rektorns delegationsordning beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning. I universitetets antagningsordningar finns dessutom hänvisningar till andra av universitetet fattade beslut som i sammanhanget ska beaktas, till högskoleförordningens övergångsbestämmelser samt till Högskoleverkets författningssamling.

Praktisk information om hur man söker till utbildning vid Linköpings universitet finns på universitetets webbplats. Aktuella behörighetsregler för utbildningsprogram och kurser framgår av universitetets webbplats, antagning.se samt av utbildnings- och kurskataloger.

Sammanfattningsvis framgår aktuella bestämmelser om ansökan, behörighet, urval, antagning och överklagande av universitetets antagningsordningar, hur och av vem beslut fattas av rektorns delegationsordning samt praktisk information och olika utbildningars behörighetskrav av bl.a. universitetets webbplats och antagning.se.

Bestämmelser i antagningsordningarna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskarnivå kompletteras i förekommande fall av fakulteterna. Dessa bestämmelser finns på universitetets webbplats och i studiehandböckerna.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 7 högskoleförordningen ska styrelsen för en högskola själv besluta om den antagningsordning som nämns i 6 kap. 3 § andra stycket samma förordning.

I 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen anges att högskolans antagningsordning ska finnas tillgänglig. I en antagningsordning tas de föreskrifter in som högskolan tillämpar i fråga om ansökan, behörighet, urval och antagning och om hur beslut fattas och kan överklagas.

Universitetskanslersämbetet har tagit del av Linköpings universitets antagningsordning för tillträde till utbildning på grundnivå och avancerad nivå beslutad av universitetsstyrelsen den 11 juni 2012, och konstaterar att Linköpings universitets styrelse själv har fattat beslut om antagningsordningen.

Universitetskanslersämbetet har vid kontroll funnit att antagningsordningen för grundnivå och avancerad nivå är tillgängliga via universitetets webbplats. Kravet på tillgänglighet är därmed uppfyllt. Vad gäller innehållet i antagningsordningen har Universitetskanslersämbetet inget att invända mot detta förutom när det gäller information om hur beslut kan överklagas. Här kan Universitetskanslersämbetet konstatera att det i denna del anges att bestämmelser avseende överklagande framgår av universitetets regelverk för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Universitetskanslersämbetet har tagit del av dokumentet *Utbildningsordning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå* och av detta framgår vilka beslut som kan överklagas. Av bestämmelsen i 6 kap. 3 § högskoleförordningen framgår att det i *antagningsordningen* ska framgå hur beslut kan överklagas. Universitetskanslersämbetet anser att det inte är tillräckligt att hänvisa till ett annat dokument för denna information och förutsätter att Linköpings universitet kompletterar antagningsordningen med information om överklagande.

Anstånd och studieuppehåll

Högskoleverket har frågat var i universitets organisation ärenden om anstånd och studieuppehåll handläggs och om universitetet har utfärdat egna regler eller riktlinjer för anstånd och studieuppehåll.

Linköpings universitet har anfört bl.a. följande. Beslut om anstånd rörande filosofisk fakultet och teknisk fakultet fattas enligt rektorns delegationsordning av universitetsdirektören med rätt att vidaredelegera till chefen för student- och utbildningsstöd inom universitetsförvaltningen, vilken i sin tur kan vidaredelegera till en anställd inom området student- och utbildningsstöd. Universitetsdirektören respektive chefen för student- och utbildningsstöd har under sommaren fattat beslut om sina vidaredelegeringar. Motsvarande beslut inom den medicinska fakulteten fattas av fakultetsstyrelsen för den medicinska fakulteten med rätt att vidaredelegera. Beslut om medgivande till den som är antagen till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå om fortsättning av studier efter studieuppehåll fattas enligt rektorns delegationsordning av fakultetsstyrelser respektive områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap med rätt att vidaredelegera.

Universitetet har inte utfärdat några egna regler eller riktlinjer om anstånd och studieuppehåll. Dock finns information/hanteringsordning om anstånd och studieuppehåll på universitetets webbplats och i universitetets studieadministrativa handbok, förutom i universitetets antagningsordningar och i rektorns delegationsordning. Den medicinska fakultetens *Sammanställning av regler och hanteringsordning för anstånd med att påbörja studier, studieuppehåll och återkomst efter studieuppehåll* (dnr LiU-2012-00932) finns publicerad på fakultetens del av universitetets webbplats. Inom den tekniska fakulteten finns information i *Studiehandbok för LiTH 2012*.

Högskoleverket har tagit del av dessa dokument samt blanketten för ansökan om anstånd med studiernas påbörjande för utbildningar vid filosofiska fakulteten, tekniska fakulteten och områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap och blanketten för studieuppehåll vid utbildningsvetenskap.

Högskoleverket har också tagit stickprov på 20 ärenden om anstånd med att påbörja studierna och 19 ärenden om studieuppehåll. Samtliga ärenden rör utbildningar vid medicinska fakulteten och områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Författningsbestämmelser

Enligt 7 kap. 33 § högskoleförordningen gäller följande (i den lydelse som gällde vid tillsynsbesöket).

- Om det finns särskilda skäl, får en högskola i enskilda fall besluta att den som är antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå vid högskolan
 - får anstånd med att påbörja studierna, eller
 - får fortsätta sina studier efter studieuppehåll.

Det som anges i första stycket gäller också en studerande som avses i 6 kap. 11 c §, om den del av utbildningen som högskolan ska anordna ges på grundnivå eller avancerad nivå.

Högskoleverket får meddela närmare föreskrifter om anstånd och studieuppehåll.

Sedan den 1 januari 2013 är det Universitets- och högskolerådet som får meddela närmare föreskrifter om anstånd och studieuppehåll. Högskoleverkets föreskrifter gällde dock t.o.m. utgången av maj månad 2013. Sedan den 1 juni 2013 gäller Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:3).

Vid tidpunkten för tillsynsbesöket var det Högskoleverket som hade bemyndigande att meddela föreskrifter. I Högskoleverkets föreskrifter (HSVFS 1999:1) om anstånd med studier för antagna samt studieuppehåll angavs följande.

Anstånd med studier för antagna

1 § Särskilda skäl för anstånd med att påbörja studierna kan vara sociala, medicinska eller andra särskilda omständigheter som t.ex. vård av barn, värnplikts- eller civilpliktstjänstgöring, studentfackliga uppdrag eller uppskjuten ledighet enligt lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning.

2 § Anståndstiden får uppgå till högst 18 månader om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid.

Ett beslut om anstånd får förenas med villkor om anmälan inför den tidpunkt då studierna ska påbörjas.

Studieuppehåll

3 § Med studieuppehåll avses ett uppehåll i studierna som anmälts till högskolan av studenten.

4 § Särskilda skäl för att få fortsätta studierna efter studieuppehåll kan vara sociala, medicinska eller andra särskilda omständigheter som t.ex. vård av barn,

värnplikts- eller civilpliktstjänstgöring eller studentfackliga uppdrag.

Högskolans beslut om att en student får fortsätta sina studier efter studieuppehåll ska avse en bestämd tidsperiod.

Ett beslut om att en student får fortsätta sina studier efter studieuppehåll får förenas med villkor om anmälan inför den tidpunkt då studierna ska fortsättas.

Enligt 12 kap. 2 § 7 högskoleförordningen får en högskolas beslut att inte bevilja den som är antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå anstånd med att påbörja studierna eller få fortsätta sina studier efter studieuppehåll överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH).

Av 19–21 §§ förvaltningslagen (1986:223) framgår att beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende ska innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis, bl.a. om

beslutet inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen. Om beslutet går parten emot och kan överklagas, ska en underrättelse lämnas om hur det kan överklagas och om eventuell avvikande mening.

Lokala regler vid Linköpings universitet

Regler är enligt författningssamlingsförordningen (1976:725) en gemensam beteckning för föreskrifter och allmänna råd. Föreskrifter är regler som är bindande och allmänna råd är generella rekommendationer. Föreskrifter får endast beslutas av en myndighet om myndigheten har ett uttryckligt bemyndigande att göra det. Universitet och högskolor har inte något bemyndigande att meddela föreskrifter om anstånd och studieuppehåll. Lärosätena får därför inte besluta om regler som utformas som bindande regler. De har däremot möjlighet att tolka gällande bestämmelser, vilket kan ta sig uttryck i allmänna råd, riktlinjer och andra typer av lokala regler, som t.ex. om hur ansökningar om anstånd eller studieuppehåll bör styrkas och vart sådana ansökningar ska skickas. Lärosätena får dock inte inskränka studenternas rätt till anstånd och studieuppehåll i förhållande till de regler som finns i högskoleförordningen och i Högskoleverkets (sedan den 1 juni 2013 i Universitets- och högskolerådets) föreskrifter. De får inte heller besluta om lokala regler som strider mot Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) praxis. ÖNH är en domstolsliknande nämnd och bestämmer som sista instans hur högskoleförordningens regler och Högskoleverkets och Universitets- och högskolerådets föreskrifter ska tolkas.

Linköpings universitet har uppgett att det inte har utfärdat några egna regler eller riktlinjer beträffande anstånd och studieuppehåll, men att det finns information om och hanteringsordning för anstånd och studieuppehåll i olika dokument. En genomgång av dessa dokument visar bland annat följande.

Universitetets antagningsordning återger högskoleförordningens regler om studieuppehåll och anstånd och hänvisar till Högskoleverkets författningssamling när det gäller verkets föreskrifter. Därutöver anges att ”Universitet och högskolor har inte rätt att besluta om regler som innebär att anstånd inte beviljas”. Antagningsordningen innehåller alltså inga lokala regler, utan endast lärosätets uppfattning om förutsättningarna för lärosätenas möjligheter att besluta om egna regler beträffande anstånd. Denna uppfattning är dock inte helt korrekt mot bakgrund av vad som anförts ovan och Universitetskanslersämbetet utgår därför från att antagningsordningen justeras i denna del.

Universitetet har redovisat att det finns ”information/hanteringsordning” för Hälsouniversitetet och Tekniska högskolan. Universitetskanslersämbetet har inga invändningar mot innehållet i dessa dokument.

Universitetskanslersämbetet har dock tagit del av informationen på några blanketter för ansökan om anstånd respektive studieuppehåll och för två av dessa blanketter finns skäl till allvarliga anmärkningar. Det gäller blanketten för anstånd med studiernas påbörjande för utbildningar vid filosofiska fakulteten, Tekniska högskolan samt utbildningsvetenskap och blanketten för studieuppehåll vid utbildningsvetenskap.

På baksidan av den förstnämnda blanketten finns rubriken Föreskrifter. I texten anges följande.

- Vid antagning till senare del av program, kurs i program som fristående kurs, uppdragsutbildning eller liknande ges inte anstånd, eftersom platstillgången är temporär.
- Åberopade skäl prövas individuellt och kan avse sociala, medicinska eller andra omständigheter t.ex. uppskjuten tjänstledighet enligt lagen om ledighet för utbildning.

- Skälet ska avse den sökande personligen och vara av sådan art att denne inte själv kunnat råda över omständigheterna.
- Det skall ha uppkommit efter sista dag för anmälan till den aktuella utbildningen eller, om det uppkommit tidigare, vara av sådan art att den sökande inte insett att det skulle förhindra studiernas påbörjande.
- Anståndsansökan bör göras så snart hindret för att påbörja utbildningen är bekant, ansökan måste dock inkomma innan registreringsperiodens slut.
- Den anståndssökande måste kvarstå som antagen i sista ordinarie urval.

Denna reglering strider på en rad punkter mot ÖNH:s praxis. Överklagandenämnden har slagit fast

- att lärosätena inte har bemyndigande att ställa upp en regel som innebär att en sökandes skäl för anstånd inte prövas på grund av att den sökande har antagits till en kurs (beslut den 16 mars 2012, reg.nr 47-180-12) eller antagits som reserv (beslut den 11 april 2008, reg.nr 47-272-08), och
- att lärosätena inte har rätt att bestämma en tidsgräns inom vilken ansökan måste göras (beslut den 17 april 2009, reg.nr 47-167-09).

Sedan tillsynsbesöket har ÖNH också uttalat att ett krav att den sökande vid ansökningstillfället inte fick känna till de omständigheter som senare medförde att han eller hon önskade få anstånd med studiestarten, innebar en otillåten inskränkning (beslut den 21 september 2012, reg.nr 47-962-12). Universitetskanslersämbetet utgår från att Linköpings universitet vidtar de ändringar som behövs mot bakgrund av den praxis som nu redovisats. Utöver detta vill ämbetet framhålla att blanketttexten delvis återger de skäl för anstånd som anges i 1 § Högskoleverkets/Universitets- och högskolerådets föreskrifter, men den återger bl.a. inte föreskrifterna om att vård av barn och studentfackliga uppdrag kan vara särskilda skäl för anstånd. Om den nationella myndighetens föreskrifter återges måste de självfallet återges med den exakta lydelsen. Universitetskanslersämbetet utgår från att rättelse sker även i denna del.

På baksidan av blanketten för studieuppehåll vid utbildningsvetenskap finns bl.a. följande text under rubriken Föreskrifter.

Vid anmälan om studieuppehåll avseende första terminen inom ett utbildningsprogram gäller samma krav på redovisade skäl som vid anstånd. Om skälen inte bedöms tillräckliga förfaller antagningsbeslutet vilket innebär att den studerande förlorar sin studieplats och att studieavbrott noteras.

Studieuppehåll kan göras för både hel termin och del av termin, dock högst två terminer i taget. Om studieuppehåll görs för del av termin ska anmälan innehålla de uppgifter som behövs för att registreringen under innevarande termin ska kunna korrigeras.

Om det finns särskilda skäl som sjukdom, graviditet, vård av spädbarn, plikttjänstöring eller annan tvingande omständighet kan studieuppehållet

förlängas och ska sökas på blankett ”Återkomst efter studieuppehåll/Förlängt studieuppehåll”.

En studerande som gjort studieuppehåll kan tvingas vänta med att återuppta studierna till dess att plats kan beredas på programmet. Platsgaranti för återkomst vid en viss tidpunkt kan dock medges redan vid anmälan om uppehåll efter individuell prövning av redovisade skäl. Prioriterade skäl är graviditet, vård av spädbarn, pliktjänstgöring och utlandsstudier.

Vid återkomsten prioriteras studenter med särskilda skäl före de studenter som gjort studieuppehåll utan att ha redovisat särskilda skäl. Om inte alla i en prioritetsgrupp får plats avgörs platstilldelningen efter en bedömning av de enskilda skälen.

För den studerande som varken anmäler att studierna ska återupptas eller anmäler förlängt studieuppehåll noteras studieavbrott, och den studerande måste för att kunna återuppta studierna på nytt ansöka om återkomst till programmet.

En studerande som lämnar studierna utan att anmäla studieuppehåll och inte registrerar sig närmast följande termin anses också ha avbrutit studierna.

Enligt Högskoleförordningen 12 kap. 2§ (SFS 1998:1272) kan beslut rörande studieuppehåll inte överklagas.

Denna reglering innehåller en rad felaktigheter. Högskoleförordningens bestämmelser och de nationella myndigheternas föreskrifter innebär att studenter som har särskilda skäl kan få fortsätta sina studier efter studieuppehåll. En student som beviljats studieuppehåll har platsgaranti och rätt att återuppta studierna vid den tidpunkt som anges i beslutet. Om en student får avslag på sin ansökan om studieuppehåll innebär det inte att antagningsbeslutet förfaller eller att studenten förlorar sin studieplats, såsom anges i regleringen, utan att studenten får återuppta studierna i mån av plats. I likhet med vad som påpekats om blanketten för anstånd, måste vidare de särskilda skäl som anges i Högskoleverkets/Universitets- och högskolerådets föreskrifter (4 §) återges med sin exakta lydelse. En rad justeringar är mot denna bakgrund nödvändiga på blanketten. Särskilt allvarligt är att det på blanketten anges att beslut om studieuppehåll inte kan överklagas, vilket varit möjligt sedan den 1 januari 2005.

Trots att Linköpings universitet inte har bemyndigande att besluta om föreskrifter har universitetet alltså på två blanketter dels använt rubriken Föreskrifter, dels publicerat regler utformade som bindande regler. Flera av dessa regler strider mot högskoleförordningens regler och ÖNH:s praxis. Eftersom reglerna tryckts på de blanketter som studenterna ska använda, är reglerna mer styrande för studenternas uppfattning av förutsättningarna för anstånd respektive studieuppehåll än de dokument som Linköpings universitet hänvisat till i sina svar inför tillsynsbesöket. Universitetskanslersämbetet finner universitetets förfarande mycket anmärkningsvärt och utgår från att åtgärder vidtas omgående för

att rätta till de påpekade felaktigheterna. Ämbetet utgår också från att universitetet justerar den bristfälliga information om förutsättningarna för anstånd som finns på universitetets webbplats (under rubriken Efter anmälan).

Granskade ärenden om anstånd

Ärenden om anstånd med att påbörja studier handläggs på respektive fakultet eller motsvarande och finns även samlade och registrerade fakultetsvis. Av de 20 ärenden Universitetskanslersämbetet har granskat är sex ankomststämplade, i 13 fall har ankomstdatum antecknats på ansökan och i ett fall framgår det inte av ansökan när den kom in.

Beslutsfattaren har undertecknat besluten med sitt namn och på fakultetsstyrelsens vägnar. Besluten är daterade. De två avslagsbesluten åtföljs av information om att beslutet är överklagbart samt en hänvisning till studieadministrativa handboken på universitetets webbplats. Se vidare Universitetskanslersämbetets påpekanden under Överklagande.

Granskade ärenden om studieuppehåll

Ärenden om studieuppehåll handläggs på respektive fakultet där de också finns samlade. Studieuppehåll registreras också i Ladok. Beslut om studieuppehåll fattas enligt rektorns delegationsordning av fakultetsstyrelserna respektive områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap med rätt att vidaredelegera.

Universitetskanslersämbetet har granskat sammanlagt 19 ärenden om studieuppehåll, tio inom området för utbildningsvetenskap och nio vid Hälsouniversitetet. På fyra ärenden finns ankomststämpel och på ytterligare tre har ankomstdatum antecknats. Av de övriga ärendena går det att utläsa handläggningstiden för tre av ärendena genom att använda den sökandes datum för ansökan och beslutsdatum.

Ingen student har nekats studieuppehåll. I åtta ärenden, samtliga avseende lärarprogrammet, framgår inte vilket beslut som fattats. På fråga från Högskoleverket uppgav den ansvariga fakultetsadministratören att studenterna får ett meddelande skickat till sig och att studieuppehållet registreras i Ladok. I ett av dessa åtta ärenden fanns ett sådant meddelande. Av detta framgår att studenten har anmält studieuppehåll och för vilken tid studieuppehållet gäller. Fakultetsadministratören uppgav att universitetet behåller ansökan, men normalt inte en kopia på meddelandet som går till studenten. Att universitetet inte dokumenterat vilka beslut som fattats i dessa ärenden är mycket anmärkningsvärt. Universitetskanslersämbetet utgår från att Linköpings universitet omgående vidtar åtgärder för att säkerställa en korrekt handläggning. Vad gäller besluten om studieuppehåll på den medicinska fakulteten framgår tydligt av besluten vem som fattat beslut i ärendet. Besluten är daterade och motiverade enligt en modell med förtryckta alternativ på blanketten. Besluten får sägas uppfylla de krav som ställs på en myndighets beslut enligt 21 § myndighetsförordningen.

Utbildning på forskarnivå

Allmänna studieplaner och antagningsordningen

Högskoleverket har frågat Linköpings universitet om allmänna studieplaner har beslutats för samtliga ämnen där utbildning på forskarnivå anordnas. Högskoleverket har vidare frågat om universitetet har bestämt vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid prov-

ningen av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen och om dessa bedömningsgrunder framgår av universitetets antagningsordning.

Linköpings universitet har svarat bl.a. följande. För samtliga ämnen där utbildning på forskarnivå anordnas har allmänna studieplaner fastställts. Detta betyder att det har fastställts 28 allmänna studieplaner vid den filosofiska fakulteten, fem allmänna studieplaner vid områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap, en allmän studieplan vid den medicinska fakulteten och 76 allmänna studieplaner vid den tekniska fakulteten.

Enligt rektorns delegationsordning ska beslut om vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid prövningen av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen fattas av fakultetsstyrelse respektive områdesstyrelse med rätt att vidaredelegera till särskilt beslutande fakultetsorgan utan rätt att vidaredelegera. Till och med den 30 juni angavs i antagningsordningen att fakultetsstyrelserna respektive områdesstyrelsen skulle fatta beslut om vilka bedömningsgrunder som skulle tillämpas kombinerat med en mer generell rätt att vidaredelegera beslut om bedömningsgrunder, t.ex. till institutionsnivån. Vid den filosofiska fakulteten och vid områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap har beslut om antagning till utbildning på forskarnivå och därmed beslut om bedömningsgrunder hittills varit delegerat till institutionerna. Vid den medicinska fakulteten fattar forsknings- och forskarutbildningsnämnden, efter beredning av respektive institution, beslut i antagningsärenden. Bedömningsgrunden för urval av sökande är förmågan att tillgodogöra sig utbildningen på forskarnivå. Vid tekniska fakulteten har den övergripande studieplanen som gäller för samtliga ämnen följande formulering:

”Den allmänna grunden för urval bland behöriga sökande till utbildning på forskarnivå är graden av förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. Närmare urvalskriterier ges i allmänna studieplanen för respektive ämne eller i samband med utlysning av studiefinansiering för studieplatser. Enbart det förhållandet att en sökande bedöms kunna få tidigare utbildning eller yrkesverksamhet tillgodoräknad för utbildningen får inte vid urval ge sökanden företräde framför andra sökande.”

Vid den tekniska fakulteten är doktorandanställningar till ca 70 procent finansierade med externa medel och de kvalifikationer, och därmed bedömningsgrunder som är tillämpliga, anges vanligen vid annonsering av doktorandanställningar i de respektive forskningsprojekten.

Linköpings universitet har bifogat *Antagningsordning för utbildning på forskarnivå* (dnr LiU-2012-00958).

Högskoleverket har vid besöket tagit stickprov på den allmänna studieplanen vid medicinska fakulteten, tre allmänna studieplaner vid filosofiska fakulteten och två allmänna studieplaner vid områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap:

- Allmän studieplan – medicinsk vetenskap
- Allmän studieplan för forskarutbildning i psykologi
- Allmän studieplan för forskarutbildning i sociologi med inriktning mot arbete och arbetsliv
- Allmän studieplan för forskarutbildning inom handikappvetenskap
- Allmän studieplan för forskarutbildning i pedagogiskt arbete
- Allmän studieplan för forskarutbildning i pedagogik med ämnesdidaktisk inriktning.

Individuella studieplaner

Högskoleverket har frågat om individuella studieplaner har upprättats för samtliga doktorander och om studieplanerna innehåller erforderliga uppgifter. Verket har också efterfrågat beskrivning av rutinerna för att följa upp de individuella studieplanerna.

Linköpings universitet har svarat i huvudsak följande. För den absoluta merparten av doktoranderna har individuella studieplaner upprättats. I de fall individuella studieplaner inte upprättats beror detta i huvudsak på att doktorander är nollaktiva, att doktorander disputerat men inte är klara med kurspoängen eller att doktorander just antagits.

Högskoleförordningens bestämmelser om individuella studieplaner kompletteras i universitetets utbildningsordning för utbildning på forskarnivå.

De individuella studieplanerna innehåller de uppgifter de ska enligt högskoleförordningen.

Uppföljningen av de individuella studieplanerna sker fakultetsvis. Vid den filosofiska fakulteten följer forskarutbildningsnämnden upp de individuella studieplanerna en gång om året genom att från varje forskarutbildningsämne begära in en skriftlig förteckning över samtliga doktorander samt, i de fall större avvikelser föreligger, en anmälan om dessa samt planerade åtgärder. Forskarutbildningsnämnden följer sedan, i de fall det anses befogat, under året upp avvikelserna och åtgärderna. Till universitetets svar har bifogats en mall för *Individuell studieplan för forskarutbildning* antagen av forskarutbildningsnämnden vid filosofiska fakulteten (dnr LiU-2010-01399).

Vid områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap görs varje år i februari en uppföljning då institutionerna, via studierektorerna för utbildning på forskarnivå, ombeds sända in betydande avvikelser från de individuella studieplanerna. Forskarutbildningsnämnden behandlar sedan detta underlag och ger information till områdesstyrelsen. Områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap har fastställt vad som kan betraktas som betydande avvikelser, vilka ligger till grund för uppföljningen.

Vid den medicinska fakulteten görs en uppföljning av individuell studieplan en gång per år. Det är forskarutbildningsstudierektorn vid respektive institution som ansvarar för att begära in skriftlig uppföljning från doktorand och handledare. Om ändring inte görs ska det motiveras i den årliga uppföljningen, som ska signeras av både doktorand och handledare (i förekommande fall även av verksamhetschef eller motsvarande). För den årliga uppföljningen används en särskild blankett.

Vid den tekniska fakulteten sker uppföljning av de individuella studieplanerna årligen på institutionerna. Huvudhandledare, doktorand och forskarstudierektor, eventuellt även biträdande handledare och någon annan person, medverkar vid uppföljningen. Forskarstudierektor ersätts ibland av annan person vid uppföljningsmötet. De som deltagit vid uppföljningen undertecknar dokumentet och studieplanen fastställs av prefekten.

Högskoleverket har tagit stickprov på tio individuella studieplaner vid medicinska fakulteten, sex individuella studieplaner vid områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap och fyra individuella studieplaner vid filosofiska fakulteten.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Allmänna studieplaner och antagningsordningen

Enligt 6 kap. 26 § högskoleförordningen ska det finnas en allmän studieplan för varje ämne som utbildning på forskarnivå anordnas i. Av 27 § samma kapitel framgår att i en

allmän studieplan ska anges det huvudsakliga innehållet i utbildningen, krav på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs.

I 7 kap. 41 § högskoleförordningen anges att urval bland sökande som uppfyller behörighetskraven och kraven på studiefinansiering ska göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen och att högskolan bestämmer vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid en sådan prövning.

Bestämmelsen i 6 kap. 3 § andra stycket högskoleförordningen om högskolans antagningsordning gäller även utbildning på forskarnivå. Med antagningsordning avses de regler som högskolan tillämpar i fråga om bl.a. ansökan, behörighet och urval.

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 7 högskoleförordningen ska styrelsen för en högskola själv besluta om en sådan antagningsordning.

Styrelsen för Linköpings universitet har den 11 juni 2012 beslutat om *Antagningsordning för utbildning på forskarnivå*. Under rubrikerna *Behörighet* och *Urval* återges relevanta delar av högskolelagen och högskoleförordningen. Några tillämpningsregler vad gäller bedömningsgrunder för de sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen finns inte i antagningsordningen. Enligt rektorns delegationsordning ska beslut om vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid prövningen av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen fattas av fakultetsstyrelse respektive områdesstyrelse med rätt att vidaredelegera till särskilt beslutande fakultetsorgan utan rätt att vidaredelegera.

Av de granskade allmänna studieplanerna innehåller följande planer de uppgifter som krävs enligt 6 kap. 27 § högskoleförordningen jämfört med 7 kap. 41 § samma förordning:

- Allmän studieplan för forskarutbildning i psykologi
- Allmän studieplan för forskarutbildning i pedagogiskt arbete
- Allmän studieplan för forskarutbildning i sociologi med inriktning mot arbete och arbetsliv
- Allmän studieplan för forskarutbildning i pedagogik med ämnesdidaktisk inriktning.

I Allmän studieplan – medicinsk vetenskap anges att bedömningsgrunden för urval är den sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen på forskarnivå. Detta är endast en upprepning av vad som anges i 7 kap. 41 § högskoleförordningen. Således saknas de specificerade bedömningsgrunder för urval vid antagning som högskolan enligt den aktuella bestämmelsen ska fastställa.

I *Allmän studieplan för forskarutbildning inom handikappvetenskap* anges att särskild behörighet har den som har kunskaper motsvarande 90 högskolepoäng i något ämne av central betydelse för forskningsmiljön/temat. Även om Universitetskanslersämbetet förstår svårigheterna med att definiera behörighetskraven till ett så brett forskningsämne, anser ämbetet att skrivningen ger dålig vägledning för en sökande som vill förstå om han eller hon är behörig att söka forskarutbildning inom handikappvetenskap. Universitetskanslersämbetet anser att studieplanen bör ses över och förtydligas. I övrigt studieplanen de uppgifter som krävs.

Universitetskanslersämbetet förutsätter att universitetet vidtar åtgärder med anledning av vad ämbetet anfört.

Individuella studieplaner

Enligt 6 kap. 29 § högskoleförordningen ska det för varje doktorand upprättas en individuell studieplan. Planen ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden och en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen ska beslutas efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare.

Den individuella studieplanen ska regelbundet följas upp och efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare ändras av högskolan i den utsträckning som behövs.

Stickproven på de tio individuella studieplanerna vid medicinska fakulteten redovisar på ett tillfredsställande sätt vilka åtaganden Linköpings universitet respektive doktoranden har. Även tidsplanen för respektive doktorand framgår tydligt. Vad gäller de individuella studieplanerna vid områdesstyrelsen för utbildningsvetenskap och filosofiska fakulteten framgår tidsplanen för respektive doktorand tydligt, liksom doktorandernas åtaganden. Däremot uppvisar de flesta planer brister avseende den planerade handledningsinsatsen från universitetets sida. I fem planer står det angivet att handledning ska ges regelbundet eller vid behov. I fyra av planerna har uppgift om den planerade handledningsinsatsen lämnats blank. Universitetskanslersämbetets bedömning är att dessa individuella studieplaner inte är uppföljningsbara med avseende på om universitetet har levt upp till sina åtaganden. Universitetskanslersämbetet förutsätter att Linköpings universitet ser över de individuella studieplanerna på de två berörda fakulteterna och att de brister som har framkommit rättas till.

Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Uppdragsutbildningens omfattning

Högskoleverket har frågat om Linköpings universitet i något eller några fall anordnar uppdragsutbildning som omfattar mer än 60 högskolepoäng. Verket har även frågat vilka rutiner universitetet tillämpar för att säkerställa att Högskoleverket underrättas skriftligen om sådana uppdragsutbildningar. Högskoleverket har också bett att få del av eventuella riktlinjer.

Linköpings universitet har svarat bl.a. följande. Inom den tekniska fakulteten anordnas Communication Systems (även ordinarie masterprogram, 120 högskolepoäng) och Executive MBA with Product Market Orientation (120 högskolepoäng). Inom utbildningsvetenskap anordnas speciallärarutbildning (90 högskolepoäng). Denna utbildning ingår i det s.k. lärarlyftet. Högskoleverket har i sina föreskrifter angett att en underrättelse ska lämnas till verket när det skriftliga avtalet är undertecknat av parterna och att en kopia av avtalet ska finnas fogad till underrättelsen. Det framgår av universitetets riktlinjer för uppdragsutbildning att Högskoleverket ska underrättas när uppdragsutbildning som omfattar mer än 60 högskolepoäng ska anordnas. Som lokal riktlinje gäller att det ankommer på universitetsdirektören att svara för att underrättelsen ges in.

Universitetet har fastställt riktlinjer för uppdragsutbildning sedan 1998. Den senaste versionen av *Riktlinjer för uppdragsutbildning vid Linköpings universitet* (dnr LiU-2011-00651) har bifogats universitetets svar.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Uppdragsutbildning regleras i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor och i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (2013:11). Vid tidpunkten för besöket gällde Högskoleverkets föreskrifter om uppdragsutbildning (HSVFS 2003:3). Högskoleverket har också utarbetat en vägledning (se Högskoleverkets rapport 2003:35 R, Uppdragsutbildning – en vägledning).

Enligt 4 § andra stycket i förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor ska Universitetskanslersämbetet underrättas skriftligen när en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng.

I 3 § i rådets föreskrifter anges att högskolans underrättelse ska lämnas när det skriftliga avtalet är undertecknat av parterna. Till underrättelsen ska högskolan foga en kopia av avtalet.

Av 1 § i rådets föreskrifter framgår att en högskola ska fastställa riktlinjer för sin uppdragsutbildning. Högskolan ska se till att studenter och andra lätt kan få information om inriktningen och omfattningen av högskolans uppdragsutbildning.

Universitetskanslersämbetet har tagit del av *Riktlinjer för uppdragsutbildning vid Linköpings universitet*. Ämbetet har inget att erinra mot dessa riktlinjer.

Linköpings universitet har vidare angett att det anordnats tre uppdragsutbildningar om mer än 60 högskolepoäng: Communication Systems, Executive MBA with Product Market Orientation samt speciallärarutbildning. Universitetet har 2012 inkommit med underrättelser om uppdragsutbildningarna Communication Systems, speciallärarutbildning och Energy and environmental engineering. Någon underrättelse om utbildningen Executive

MBA with Product Market Orientation har således inte kommit in. Däremot har det kommit in en underrättelse för Energy and environmental engineering. Universitetskanslersämbetet förutsätter mot denna bakgrund att universitetet ser över sina rutiner för underrättelser om uppdragsutbildning om mer än 60 högskolepoäng till ämbetet.

Förordningen om redovisning av studier m.m. Vid universitet och högskolor

Information till de studerande

Högskoleverket har frågat universitetet om hur man informerar den sökande om registrering och behandling av personuppgifter som sker i samband med antagning till utbildning och även bitt universitetet bifoga informationsmaterial om sådant finns.

Linköpings universitet har svarat att information om hantering av personuppgifter ges via universitetets webbplats. Information ges också genom den sökandeportal som används, antagning.se, samt i universitetets studentportal. För närvarande pågår ett arbete med att ta fram en vägledning för all personuppgiftsbehandling inom universitetet och hur den ska gå till.

Högskoleverket har tagit del av information på universitetets egen webbplats.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 1 kap. 4 § förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor ska högskolan vid antagning till utbildning informera den sökande om att lämnade uppgifter, liksom uppgifter om studier, kommer att registreras. Informationen ska innehålla upplysning om att bestämmelser för registren finns i denna förordning och omfatta den information som ska lämnas enligt personuppgiftslagen (1998:204).

I 23 § personuppgiftslagen anges att den personuppgiftsansvariga självant ska lämna den registrerade informationen om behandlingen av uppgifter om personen, om uppgifterna samlats in från personen själv. Av 25 § samma lag följer att den personuppgiftsansvariga självant ska informera om rätten att ansöka om information och få rättelse. Enligt 28 § personuppgiftslagen är den personuppgiftsansvariga skyldig att på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med personuppgiftslagen eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att Linköpings universitet saknar den aktuella informationstexten i sina utbildningskataloger. Universitetskanslersämbetet har även tagit del av information som universitetet hänvisat till i sitt svar (via universitetets egen webbplats). Universitetskanslersämbetet kan konstatera att denna information endast i vissa delar uppfyller de krav som kan ställas enligt 1 kap. 4 § förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor. Likaså saknas det viss information på universitetets webbplats som ska lämnas enligt personuppgiftslagen (1998:204). Universitetskanslersämbetet anser att det vore lämpligt att, som vid många andra universitet och högskolor, lämna den aktuella informationen även i utbildningskatalogerna. På Universitets- och högskolerådets webbplats antagning.se finns ett exempel på den information som ska lämnas enligt den aktuella bestämmelsen.

Universitetskanslersämbetet utgår från att universitetet beaktar ämbetets synpunkter.

Funktionshindrade studenter

Information och stöd

Högskoleverket har frågat universitetet vilka åtgärder universitetet vidtar för att öka lärarnas och studenternas medvetenhet och kunskap om frågor rörande funktionshinder samt vilken information som finns om stödåtgärder och hur den hålls tillgänglig. Verket har också bitt universitetet att bifoga sådan information.

Vidare har verket frågat om universitetet i något fall har nekat den hjälpsökande särskilt stöd. Verket har också bitt universitetet ge exempel på när en psykiskt funktionshindrad student har fått särskilt stöd för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Universitetet har anfört bl.a. följande. Ett tryckt bokmärke med kontaktuppgifter och kort information om stödåtgärder delas ut till alla nyantagna studenter för att i ett tidigt skede ge information om vilket stöd som finns att tillgå och vilka studenter som har rätt att ta del av stödet. Koordinatorerna för studenter med funktionshinder finns även med och informerar vid Kalas-mottagningen, som alla nya studenter och deras faddrar bjuds in till. Det finns också en webbplats där man hittar information om vilket stöd som finns att tillgå samt vilka som kan få stöd. Här finns även kontaktuppgifter, nyheter samt viktiga länkar.

Universitetets koordinatörer för studenter med funktionshinder erbjuder också information om funktionshinder och stöd i studierna vid t.ex. personalmöten och avdelningsmöten. Koordinatorerna deltar i de flesta utbildningar av personalen, bl.a. vid den pedagogiska utbildningen Lärande och kunskap som ges till undervisande doktorander och chefsprogrammet. Universitetet har vidare tagit fram häftet *Alternativa examinationsformer* som inspiration för examination av studenter som behöver alternativa former. Häftet sprids bland annat vid utbildningstillfällena.

För att erhålla stöd krävs att studenten har ett permanent eller långvarigt funktionshinder, minst sex månader. Funktionshindret ska kunna styrkas med ett intyg från t.ex. läkare eller logoped. Ingen student som haft sådan dokumentation har nekats stöd. Stödets omfattning kan i vissa fall ha varit mindre än studenten önskat. Dock sker utformningen av stödet alltid i samråd med studenten.

Ett exempel på när en student med beslut om stödåtgärd i studiesituationen inte har fått önskat stöd är följande. En student med möjlighet till extra handledning inför omtentamen hörde av sig till läraren och önskade tre timmars extra handledning. Läraren sade nej till detta varpå studenten vände sig till koordinatören för lika villkor. Vid kontakt med läraren kom det fram att studenten inte hade deltagit i den schemalagda undervisningen, då studenten valt att jobba extra vid sidan om studierna. Eftersom närvaro i undervisningsmomenten var ett krav för att handledning skulle ges nekades studenten detta.

Studenter med psykiska funktionshinder har rätt till samma stöd som övriga grupper. Stöd ges t.ex. i form av anteckningshjälp, tentamensanpassningar, mentorsstöd samt extra handledning. Under 2011 har 24 studenter med psykiska funktionshinder beviljats stöd. Ett konkret exempel är en student med depression och ångestproblematik som önskat och blivit beviljad anteckningshjälp och mentorstöd, dvs. en stödperson som studenten träffar på regelbunden basis för att bland annat få hjälp med att planera och organisera sina studier.

Universitetet har bifogat de dokument som universitetet hänvisat till i sitt svar.

Vid mötet under besöket med universitetets samordnare för funktionshinder, koordinatörerna Åsa Löwgren och Anneli Högström och personalkonsulten Kristin Ljungemyr,

framkom bl.a. följande. De som behöver stöd tar kontakt när de söker till utbildningarna vid universitetet, t.ex. de som behöver teckenspråkstolkar. De flesta tar dock kontakt med koordinatörerna när de kommer till universitetet. Bokmärket som skickas ut till alla som antagits, utom vid den tekniska fakulteten där det delas ut senare, har fungerat väldigt bra.

Universitetet har en person anställd på halvtid som dyslexipedagog, vilken även anställda har kunnat få hjälp av. Finansieringen av anställningen kommer från den avsättning om 0,3 procent av anslaget till grundutbildning som universitetet gör till stöd till funktionshindrade. Universitetet har aldrig behövt begära medel från Stockholms universitet, troligen för att det är så få studenter som behöver teckenspråkstolkar.

Koordinatorerna träffar alla som ansöker om stöd. Studenten får sedan ett beslut som talar om vilka åtgärder som studenten har rätt till och att man ger medel om det behövs. Beslutet om stöd diarieförs och studenten får en kopia med sig för att visa för sina lärare.

Koordinatorer deltar i utbildningsinsatser riktade till doktorander och examinatorer. Man når dock inte alla och skulle vilja komma oftare på personalmöten.

Koordinatorerna berättade också att universitetet precis köpt licenser för dataprogrammen Stava Rex och Spellright, som är speciellt utvecklade för personer med dyslexi. Programmen kommer att kunna användas av både lärare och studenter, vilket man ser som mycket positivt.

Vid besöket på institutionen för beteendevetenskap och lärande framkom bl.a. följande. Man har några studenter som behöver stöd, t.ex. studenter som behöver en hörselslinga. Man har haft utbildning i frågan om studenter med funktionshinder vid ett gemensamt kaffe på institutionen. Även vid arbetsplatsträffar har man gått igenom hur man ska agera. På institutionen har man också haft ett forskningsprojekt om lärares attityd till funktionshindrade studenter. Något som kom fram var att anpassningen av studierna ibland krockar med de akademiska kraven.

Vid besöket på institutionen för medicin och hälsa framkom bl.a. följande. Ansvar för studenter med funktionshinder ligger på studentheten. Inom den filosofiska fakulteten finns det ett starkt stöd centralt och man får också extra ersättning för de åtgärder man vidtar, vilket fungerar bra. Alla avdelningschefer på institutionen har gått en utbildning om lika villkor. Frågorna om studenter med funktionshinder lyfts dock sällan till avdelningschefsnivå utan hanteras i regel av utbildningsadministratörerna. Examinationsombudet på fakulteten konstaterade att hon inte fått några ärenden som rört funktionshindrade studenter.

Consensus har anfört bl.a. följande. Eftersom Hälsouniversitetet är inriktat på sjukdomar och olika funktionsnedsättningar anser kåren att det finns en stor förståelse för de problem som kan uppstå. Universitetet ligger i framkant när det gäller arbete med jämställdhet och lika villkor. Vid uppropet kommer alltid en representant för studenthälsan och berättar vart man kan vända sig och information finns lättillgänglig på webbplatsen.

Sedan 2010 finns ett krav på att varje programsektion inom kåren ska ha ett arbetsmiljöombud för att få stöd i form av pengar från universitetet. Om en student t.ex. har problem med att ta sig till en föreläsningssal med rullstol tar denne kontakt med sitt programs arbetsmiljöombud som sedan tar upp detta på arbetsmiljöombudsmötena. Kåren tar sedan upp detta med de som är ansvariga för lokalerna och får oftast bra gensvar.

Kåren känner inte till något fall där universitetet har nekat en hjälpsökande särskilt stöd. Kåren upplever dock att studenter som har verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är i en ganska utsatt situation. Under sin VFU är man ofta på annan ort och är utlämnad till en handledare som är en sjuksköterska, läkare, logoped eller sjukgymnast som fått ansvar för att handleda studenter i verksamheten. Dessa personer har oftast ingen större pedago-

giskt utbildning och är ibland dåligt informerade om eventuella funktionssvårigheter. Kåren tvivlar dock inte på att universitetet skulle försöka hjälpa till om dessa studenter sökte stöd, men dessa fall kan vara svåra att fånga upp.

Stuff har anfört bl.a. följande. När det gäller studenter med fysiska funktionsnedsättningar är många studenter medvetna om vart man ska vända sig för att få information. Vid varje sektion inom kåren finns minst ett arbetsmiljöombud som studenterna kan vända sig om de uppmärksammar problem eller upplever ett problem själva. Ombuden får en kortare utbildning där man uppmärksammar vilka föreskrifter och regler som gäller vid vårt universitet. Utöver detta så anpassas andra aktiviteter i möjligaste mån. Även faddrarna (ca 1 800 studenter varje år) får under sin fadderutbildning en presentation av arbetet för lika villkor och vad man bör tänka på under mottagningen och under resten av sin studietid.

När det gäller studenter med synskada eller nedsatt hörsel är studenterna tyvärr inte särskilt medvetna eller uppmärksamma på denna typ av problem. Mycket av detta bygger på att de studenter som lider av denna typ av funktionsnedsättningar har tillgång till hjälp. När det gäller psykiska funktionsnedsättningar är det framför allt dyslexi det handlar om och det är den gruppen som studentkåren har flest ärenden kring. Kåren anser att universitetet gör ett mycket bra arbete kring att uppmärksamma och hjälpa studenterna. Det som man möjligtvis skulle kunna vara bättre på att gå ut med är vilka regler som universitetet internt har kring tentamen för dyslektiker.

Högskoleverket har tagit del av den information som lämnas till studenter med funktionshinder på universitetets webbplats och det som universitetet har bifogat sitt svar.

Universitetskanslersämbetets bedömning

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser om att högskolorna inom ramen för sin verksamhet ska bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter för studenter och sökande oavsett bl.a. funktionshinder. Av diskrimineringslagen framgår också att det finns en skyldighet att göra lokaler tillgängliga och användbara genom skäliga åtgärder.

I propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15 s. 103–104) framhåller regeringen att det är angeläget att informationen om olika stödåtgärder till studenter med funktionshinder i högskolan förbättras, lyfts fram och görs mer tillgänglig. Enligt regeringen är det också viktigt att institutioner, lärare och medstudenter informeras.

Av förarbetena till diskrimineringslagen (prop. 2007/08:95 s. 507) klargörs dock att tillgänglighet till och användbarhet av exempelvis kurslitteratur, andra läromedel eller hjälpmedel i studierna inte omfattas av bestämmelsen i diskrimineringslagen.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att Linköpings universitet har bra informationsmaterial som vänder sig till sökande, studenter och personal. Både i tryckt material och på universitetets webbplats finns lättläst information om bl.a. vart man ska vända sig och vem man kan kontakta om man har frågor kring funktionshinder samt vilken form av stöd som finns att få på universitetet. Ämbetet ser vidare positivt på att universitetet har tagit fram häftet *Alternativa examinationsformer*. Universitetskanslersämbetet anser slutligen att det är bra att alla studenter, och anställda, kommer att kunna använda de speciella datorprogrammen som kan underlätta vid läs- och skrivsvårigheter.

Allmänna handlingar och diarieföring

Hantering av och information om allmänna handlingar och diarieföring

Högskoleverket har frågat om universitetet har någon handledning om hanteringen av allmänna handlingar och diarieföring och, om så är fallet, bett universitetet att bifoga den. Verket har också frågat hur man når ut med information i dessa frågor till de anställda och vilka utbildningsinsatser som görs på området.

Universitetet har bifogat dokumenten *Offentlighetsprincipen inom Linköpings universitet en vägledning* riktad till alla anställda och *Handledning i diarieföring vid Linköpings universitet* som främst är riktad till universitetets registratorer och svarat bl.a. följande. Information om offentlighetsprincipen, diarieföring och arkivering lämnas vid alla introduktionsutbildningar för nyanställda och utbildningar för nya institutionsledningar. Universitetsarkivarien har vidare fortlöpande möten med universitetets registratorer och arkivsamordnare. Juristfunktionen svarar också för löpande rådgivning med underlag från sin webbplats.

Därutöver genomförs också sedan snart tio år en till två halvdagskurser per termin i offentlighet och sekretess. Ansvariga för kurserna är chefsjuristen och universitetsarkivarien. I genomsnitt deltar ett femtiotal personer på kurserna varje termin. Grundutbildningar och fortbildningar genomförs också återkommande för alla registratorer.

Vid besöket på institutionerna uppgav personalen att man regelbundet uppmanar de anställda att gå de utbildningar som finns, särskilt de som är nyanställda. På den ena institutionen har alla avdelningar haft genomgång med registrator, som behandlat arkivering av forskningsunderlag och offentlighetsprincipen. Man har också egen information på institutionens webbplats. Det finns en stor medvetenhet om att man arbetar på en myndighet.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Justitiekanslern (JK) har uttalat att det bör kunna krävas att det för internt bruk finns något slags handledning om allmänna handlingar och diarieföring. I en sådan handledning bör syftet med handlingsoffentlighet och diarieföring förklaras. Av handledningen bör också framgå vad som avses med en allmän handling, vilka handlingar som ska registreras och av vem samt vilka uppgifter som ska registreras. Där bör också framgå vilka slags handlingar man lämpligen kan låta bli att registrera och hur man då gör i stället. Handledningen kan också ge exempel på handlingar som uppenbart är av ringa betydelse för högskolans verksamhet och som därför är undantagna från registrering (JK:s beslut den 17 mars 1999, dnr 396-98-22).

Av JK:s beslut framgår också att återkommande utbildningsinsatser är av största vikt för den personal som sköter diarieföringen. Men samtliga anställda bör enligt JK på lämpligt sätt informeras om vad som gäller om allmänna handlingar och registrering av sådana handlingar.

Universitetskanslersämbetet som har tagit del av riktlinjerna, konstaterar att Linköpings universitet har utarbetat dokument om allmänna handlingar och diarieföring som vänder sig till alla anställda och innehåller sådan information som JK anser bör finnas. Universitetskanslersämbetet ser också positivt på att det i utbildningen för nyanställda ingår information om offentlighetsprincipen, diarieföring och arkivering.

Utlämnande av allmänna handlingar

Högskoleverket har frågat om det finns beslut där universitetet har vägrat lämna ut en allmän handling och om man i sådant fall lämnat någon överklagandehänvisning. Högskoleverket har även frågat om det finns något delegationsbeslut för de fall universitetet vägrar att lämna ut en allmän handling och har bett universitetet att beskriva rutinerna för handläggningen av ett sådant ärende.

Universitetet har anfört bl.a. följande. Det är mycket sällsynt att universitetet hanterar ärenden där beslut fattas om att vägra att lämna ut en allmän handling. Ett exempel från senare år är när en privatperson ville ta del av information som angav var i landet en viss person läser eller har läst. Då personen inte längre var student vid universitetet, och uppgifter om studenter i Ladok endast får inhämtas i antagnings- och examinationssyften, avslag universitetet begäran om utlämnande med stöd av 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen. Överklagandehänvisning bifogades beslutet.

Universitetet har länge tillämpat den ordningen att utlämnandebeslut inklusive avslagsbeslut kan fattas av firmatecknare och enhetschef, såsom prefekt och kanslichef. I det fåtal ärenden som förekommer per år där avslag övervägs är som regel beredningsgången att juristfunktionen (vanligen efter samråd med universitetsarkivarien) lämnar förslag till ställningstagande till ansvarig chef. I det sammanhanget säkerställs också att allmänna formkrav på beslutet upprätthålls och att överklagandehänvisning lämnas. Genom arbetet med rektorns delegationsordning läggs nu slutligt fast hur den formella delegationsordningen ska vara utformad i dessa ärenden.

Vid besöken på institutionerna uppgav personalen att det är ovanligt att någon begär att handlingar ska lämnas ut. Om de tvekade att lämna ut en begärd handling skulle de vända sig centralt på universitetet för att få hjälp.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Definitionen av vad som är allmän handling finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF). Vid prövningen av en begäran om utlämnande av handlingar ska ställning först tas till om handlingen är allmän enligt bestämmelserna i detta kapitel. Om man konstaterar att det är fråga om en allmän handling är huvudprincipen att handlingen ska lämnas ut.

En begäran om att ta del av en allmän handling ska enligt 2 kap. 14 § TF göras hos den myndighet som förvarar handlingen.

I 6 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) regleras utlämnande av allmänna handlingar och uppgifter ur sådana handlingar samt överklagande. Med stöd av offentlighets- och sekretesslagen (OSL) kan en allmän handling eller en uppgift ur en sådan handling beläggas med sekretess.

Av 6 kap. 3 § OSL framgår följande. Har en anställd vid myndigheten ansvar för vården av en handling, enligt arbetsordningen eller på grund av ett särskilt beslut, är det i första hand den anställde som ska pröva om handlingen ska lämnas ut. I tveksamma fall ska den anställda låta myndigheten göra prövningen, om det kan ske utan onödigt dröjsmål. Om den anställda vägrar att lämna ut handlingen helt eller delvis ska den som har gjort framställningen underrättas om detta. Den enskilda ska då också informeras om möjligheten att begära myndighetens prövning och att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att beslutet ska kunna överklagas.

Vidare framgår av 6 kap. 7 § OSL att en enskild får överklaga myndighetens beslut att inte lämna ut en handling och att lämna ut handlingen med förbehåll som inskränker den enskildes rätt att röja innehållet eller annars förfoga över den. Enligt 8 § får sådana be-

slut, i flertalet fall, överklagas hos en kammarrätt. Att ett beslut som går att överklaga ska förses med en anvisning om hur det kan överklagas följer av 21 § förvaltningslagen.

Myndigheters beslut att vägra lämna ut en handling kan således överklagas men en förutsättning är att myndigheten har fattat avslagsbeslut. Om ett beslut skrivits under av någon som inte har bemyndigande att på myndighetens vägnar fatta ett sådant beslut, ska överklagandeinstansen inte ta upp överklagandet till prövning (se RÅ 1991 not 320). I ett avgörande av Kammarrätten i Jönköping den 21 juni 2010 (mål nr 540-10) har kammarrätten på denna grund avvisat ett överklagande av ett beslut att vägra lämna ut en allmän handling fattat av Linnéuniversitetet.

Det är alltså viktigt att det klart och tydligt framgår vem som på myndighetens vägnar ska fatta beslut om att vägra lämna ut en handling. Universitetskanslersämbetet har tagit del av det beslut om att vägra att lämna ut en allmän handling som universitetet nämner i sitt svar. Detta beslut fattades av den administrativa direktören. Universitetskanslersämbetet konstaterar att det vid tidpunkten för besöket inte fanns något beslut om delegation från rektorn till någon befattningshavare. Beslutet att inte lämna ut en allmän handling har därför fattats utan formell delegation. Rektorn beslutade den 11 oktober 2012 att delegera beslut om att vägra lämna ut en handling till universitetsdirektören med möjlighet att vidaredelegera till som längst avdelningschef eller motsvarande. Universitetskanslersämbetet anser att universitetet därmed har åtgärdat den bristfälliga delegeringen.

Registrering

Högskoleverket har bitt universitetet beskriva hur universitetet ordnar sin registrering av handlingar och frågat om det finns särskilda register för någon viss del av verksamheten eller för vissa typer av handlingar. Högskoleverket har även frågat var i organisationen handlingar registreras och hur handlingarna registreras i ärenden om antagning, tillgodoräkning, examensbevis, anstånd och studieuppehåll.

Universitetet har anfört bl.a. följande. Ärenden diarieförs i universitetets gemensamma diarium. Varje institution diarieför dock i en egen diarieenhet. För universitetets ekonomiska hantering förekommer härutöver särskilda datasystem, bl.a. för fakturahanteringen. På utbildningssidan utgör Ladok ett särskilt reglerat register. På lokal nivå kan vidare kursvärderingssystemet KURT ses som ett särskilt handlingsregister. Detsamma gäller den ärende- och journalhantering som sker inom ramen för studenthälsovården. Handlingarna i ärenden om antagning, tillgodoräkning, examensbevis, anstånd och studieuppehåll registreras i den centrala diarieenheten.

Vid besöken på registraturen och institutionerna informerades Högskoleverket om bl.a. följande. Alla anställda har ansvar för att handlingar diarieförs och registratorerna använder en stämpel där det står "Ska detta diarieföras?" för att påminna. På institutionen för medicin och hälsa har alla avdelningar haft genomgångar med registratorn. Det finns också en stor medvetenhet om att man är en myndighet. På institutionen för beteendevetenskap och lärande tar man upp frågan om registrering i introduktionen för nyanställda. Man uppmanar också de anställda att gå de kurser som arrangeras centralt på universitetet.

Varje institution har minst två registratorer. Den centrala registraturen kan gå in i alla ärenden, vilket inte registratorerna på institutionerna kan. Alla anställda kan se metadata i diariet, men dokument i ärenden som rör enskilda kan bara registratorerna och handläggarna se.

Universitetskanslersämbetets bedömning

I 5 kap. 1 och 2 §§ offentlighets- och sekretesslagen (OSL) regleras myndigheternas skyldighet att registrera allmänna handlingar och vad registret ska innehålla. I 1 § anges följande.

Allmänna handlingar ska registreras så snart de har kommit in till eller upprättats hos en myndighet, om inte annat följer av andra–fjärde styckena. Om en myndighet hos en annan myndighet har elektronisk tillgång till en upptagning för automatiserad behandling som är en allmän handling ska handlingen registreras endast av den myndighet som gjort upptagningen tillgänglig för den andra myndigheten.

Handlingar som inte omfattas av sekretess behöver inte registreras om de hålls ordnade så att det utan svårighet kan fastställas om de har kommit in eller upprättats.

Om det är uppenbart att en allmän handling är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet, behöver den varken registreras eller hållas ordnad.

Enligt 2 § ska, beträffande handlingar som registreras enligt 1 §, det av registret framgå datum då handlingen kom in eller upprättades, diarienummer eller annan beteckning handlingen fått vid registreringen, i förekommande fall uppgifter om handlingens avsändare eller mottagare, och i korthet vad handlingen rör.

Dessa bestämmelser om diarieföring har kommit till för att garantera att den som vill ta del av allmänna handlingar också har denna möjlighet bl.a. genom att handlingarna går att identifiera. Ett annat syfte som diarieföringen möjliggör är kontrollfunktionen. Omständigheten, att myndigheterna är medvetna om att deras handlingar när som helst kan bli föremål för granskning, utgör en betydelsefull garanti för att mål och ärenden handläggs korrekt (Alf Bohlin, *Offentlighetsprincipen*, åttonde uppl., 2010, s. 23).

Alla de granskade ansökningarna om examensbevis är ankomststämplade och registrerade i diariet. Vad gäller de granskade ärendena om tillgodoräkande, anstånd och studieuppehåll hålls dessa samlade, men de saknar i flera fall ankomststämpel. Av de överklagade antagningsärendena har 19 av 20 granskade ärenden ankomststämpel och registrerats. De överklagade ärendena om antagning registreras löpande i ett samlingsnummer men handlingar som rör en persons ärende hålls inte ihop, vilket försvårar möjligheten att följa handläggningen av ett ärende. Linköpings universitet bör åtgärda denna brist. Övriga ärenden hölls samlade.

Att ansökningshandlingar saknar uppgift om ankomstdatum försvårar för Linköpings universitet att uppfylla kravet som ställs i offentlighets- och sekretesslagen på att det av registret ska framgå datum då handlingen kom in eller upprättades. Även andra olägenheter kan uppkomma till följd av osäkerheten om en handlingens ankomstdatum. Beräkningen av handläggningstiden underlättas bl.a. om ansökningshandlingar ankomststämplat. Detta gäller även ärenden som inte registreras såsom ärenden om anstånd. Det är

således lämpligt att sätta en ankomststämpel på alla inkommande allmänna handlingar (jfr JO:s beslut 2004-03-09, dnr 4675-2003).

Posthantering

Högskoleverket har bett universitetet att beskriva rutinerna för hantering av post och e-post. Dessutom har verket frågat om det finns rutiner för hantering av post som adresserats till de anställda personligen vid deras ledigheter eller annan frånvaro.

Universitetet har svarat bl.a. följande. Funktioner för postöppning finns både centralt inom universitetet och för varje institution respektive arbetsenhet. Om anställda inte kan öppna sin post kan de lämna fullmakt så att enhetens eller institutionens postöppningsfunktion kan öppna posten. Personadresserad post skickas vidare till personen om inte fullmakt har lämnats. All inkommande papperspost ankomststämplas på omslaget eller kuvertet. Stämpeln innehåller också frågan ”Ska detta diarieföras?”.

Om anställda inte löpande kan öppna sin e-post rekommenderas de att vidarebefordra posten till en annan person eller aktivera frånvaromeddelande i mejlsystemet där man hänvisar till en annan person eller funktion vid universitetet.

Universitetet har bifogat dokumentet *Hantering av inkommande post – riktlinjer och rekommendationer*, beslutad av rektorn den 22 juni 2010.

Vid besöken på registraturen och institutionerna kom följande fram. Centralt finns inga fullmakter för att öppna personadresserad post. Rektorns sekreterare öppnar dock rektorns post.

På institutionen för beteendevetenskap och lärande fanns inga fullmakter, medan det på institutionen för medicin och hälsa fanns fullmakter från så gott som alla anställda. Endast ett fåtal hade inte lämnat fullmakt. Vid institutionen för beteendevetenskap och lärande uppgav man att om någon vet att den ska vara borta så uppmanas den anställda att be en kollega kolla posten. Den person som delar ut posten ser också om ett postfack inte töms. Vid båda institutionerna finns funktionsadress till registratören.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Myndigheter måste vid förfrågan från någon enskild kunna pröva om den post som är adresserad till de anställda personligen utgör en allmän handling. Myndigheter måste därför ha tillgång till de anställdas post vid deras frånvaro. JO har i ett beslut uttalat, att om befattningshavare har egna e-postadresser hos en myndighet, måste myndigheten ha rutiner som tillförsäkrar att såväl innehållet i befattningshavarens e-postlåda som e-postloggen är tillgängliga för myndigheten även under befattningshavarens frånvaro. Myndigheters rätt att ta del av vanliga postförsändelser som har adresserats direkt till en befattningshavare grundas normalt på fullmakt från befattningshavaren. Ett sådant system är lämpligt även för e-posten. Se JO:s beslut den 22 januari 2002, dnr 2668-2000.

Vidare har JO i ett annat beslut yttrat sig om den konflikt som kan uppstå om personalen inte har lämnat något medgivande till att någon annan öppnar hans eller hennes post som är personadresserad. Ärendet gällde en arbetsgivare som öppnade all post, även brev som var adresserade personligen till de anställda, och någon fullmakt fanns inte i det aktuella fallet. JO anförde att en försändelse som är adresserad till en myndighet inte får bli liggande oöppnad om en tjänsteman av någon anledning inte är närvarande. Dock får man inte bortse från möjligheten att försändelsen inte rör tjänsten, utan mottagarens rent privata angelägenheter. Ett brytande av försändelsen kan därför komma i konflikt med in-

tresset att slå vakt om privatlivets helgd, jfr också bestämmelsen i 4 kap. 9 § brottsbalken om intrång i förvar. För att en myndighet ska kunna komma till rätta med de problem, som kan uppstå beträffande personadresserad post, är det lämpligt att de anställda ger fullmakt till någon annan vid myndigheten att öppna post med personlig adress. Myndigheten kan dock inte kräva att samtliga anställda ska ge fullmakt till registratören eller någon annan. Se JO:s beslut den 16 november 2001, dnr 2022-2000.

Universitetskanslersämbetet vill framhålla att bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet (offentlighetsprincipen) är tillämpliga på både pappersförsändelser och post som sänds på elektronisk väg. Bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet finns i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF).

I 2 kap. 1 § TF anges följande. Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ska varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Enligt 2 kap. 3 § TF förstås med handling en ”framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel”. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och enligt 2 kap. 6 eller 7 § TF är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

En förutsättning för att offentlighetsprincipen ska kunna fungera i praktiken är att det går att ta reda på vilka allmänna handlingar som finns hos en myndighet. Grundläggande bestämmelser om myndigheternas skyldighet att registrera (diarieföra) allmänna handlingar finns därför i offentlighets- och sekretesslagen.

Det anförda innebär att e-brev ska hanteras så att allmänheten kan få vetskap om deras existens och kunna ta del av försändelsen vid förfrågan. Det räcker inte heller med att varje handläggare själv bevakar sin e-post. Myndigheter måste ha tillgång till de e-brev som skickas till de anställda vid deras frånvaro för att vid förfrågan från någon enskild kunna pröva om den aktuella handlingen utgör en allmän handling. En sådan prövning ska ske genast respektive skyndsamt (se 2 kap. 12 och 13 §§ TF).

Universitetskanslersämbetet kan konstatera att universitetet har riktlinjer för posthanteringen som tar upp de frågor som ämbetet redogjort för. I riktlinjerna finns således anvisningar för hur de anställda ska göra för att universitetet ska kunna registrera och tillhandahålla allmänna handlingar även när någon är frånvarande. Universitetet har också utarbetat en fullmaktsblankett som de anställda kan fylla i huruvida de medger eller inte medger att någon annan vid myndigheten får öppna personadresserad post. Formuläret gäller dock inte e-post. Av riktlinjerna framgår att fullmaktsblanketten är frivillig.

Universitetskanslersämbetet ser positivt på att det fungerat bra med fullmaktsblanketten vid institutionen för medicin och hälsa. Men varken vid den centrala registraturen eller vid institutionen för beteendevetenskap och lärande hade dock någon lämnat in fullmaktsblankett.

Sammanfattningsvis konstaterar Universitetskanslersämbetet att det finns riktlinjer för hur post ska hanteras, men att universitetet bör utvidga fullmaktsblanketten till att även avse e-post och även informera om syftet med fullmakten.

Förvaltningslagen och myndighetsförordningen

Besök och öppethållande

Högskoleverket har bett Linköpings universitet att redogöra för hur universitetet uppfyller kraven på att myndigheterna bl.a. ska ta emot besök och hålla öppet under vissa tider.

Linköpings universitet har svarat följande. Universitetets centrala funktion för registratur och arkiv har besöks- och telefontid varje arbetsdag kl. 9–15. Funktionen har också öppet fyra timmar varje klämdag. För dagar med reducerade öppettider annonseras det internt inom universitetet och i regionens dagstidningar. Universitetet kan nås via fax och e-post (både funktionsadress till registratören och universitetets officiella e-postadress) 24 timmar om dygnet.

Högskoleverket har tagit del av institutionen för beteendevetenskap och lärandes samt institutionen för medicin och hälsas öppettider.

Universitetskanslersämbetets bedömning

I 5 § förvaltningslagen (1986:223) ställs krav på att myndigheter ska ta emot besök och telefonsamtal från enskilda samt hålla öppet under vissa tider. Myndigheterna ska också se till att det är möjligt för enskilda att kontakta dem med hjälp av telefax och elektronisk post och att svar kan lämnas på samma sätt. I paragrafens tredje stycke anges att en myndighet ska ha öppet under minst två timmar varje helgfri måndag till fredag för att kunna ta emot och registrera allmänna handlingar och för att kunna ta emot framställningar om att få ta del av allmänna handlingar som förvaras hos myndigheten.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att centrala registraturen och receptionen samt institutionerna har öppet mer än två timmar per dag. Universitetskanslersämbetet anser att kraven i 5 § förvaltningslagen därmed är uppfyllda.

Handläggningstider

Högskoleverket har frågat var i Linköpings universitets organisation ärenden om antagning, tillgodoräknande och examensbevis handläggs och om universitetet har riktlinjer för hur lång handläggningstiden för olika ärenden bör vara. Verket har vidare frågat vad Linköpings universitet anser vara en acceptabel handläggningstid för examensärenden och bett om en redogörelse för hur lång handläggningstiden normalt är för överlämnande av ett överklagande till Överklagandenämnden för högskolan uppdelat på de olika ärendekategorier som förekommer.

Universitetet har anfört bl.a. följande. Antagningsärenden handläggs vid avdelningen för antagning vid universitetsförvaltningen. För utbildning där anmälan sker direkt till kursgivande institution, handläggs ärendet av respektive institution. Tillgodoräknandebeslut har delegerats till fakultets- respektive områdesstyrelse med rätt att delegera vidare. Fakulteterna ansvarar för hur handläggningen organiseras vilket innebär att den kan se olika ut beroende på organisatoriska skillnader mellan respektive fakultet, vilket gör att handläggningen kan ske av såväl fakultetskansli som av institution. Ärenden som rör examensbevis handläggs vid avdelningen för tentamen, examen och ladokadministration samt vid studentenheten på Hälsouniversitetet.

Universitetet har inga generella riktlinjer för handläggningstider. Ärenden ska mot bakgrund av bl.a. förvaltningslagens servicekrav handläggas så snabbt och effektivt som möjligt. Beroende på ärendets komplexitet tar det olika lång tid.

Beträffande handläggningstiden för examensärenden gäller en målsättning om fyra till sex veckor. Vad gäller antagningsärenden styrs handläggningen av olika deadlines enligt en tidplan och ärendena tas om hand i tid före dessa datum. Vad gäller tillgodoräkningen så handläggs de omgående. För rättningstider vid skriftlig tentamen gäller att en tentamen normalt ska vara rättad inom tio arbetsdagar enligt rektorns instruktion rörande examination och examinators.

I fråga om handläggningen av överklaganden till Överklagandenämnden för högskolan utvisar praxis sedan 2010 en handläggningstid om fyra till sex veckor för överklaganden av läraranställningar. Universitetet bedömer detta som en rimlig tid. Den kortare tiden är för okomplicerade ärenden och sex veckor är för komplicerade ärenden där sakkunniga behöver mer tid för att skriva sitt yttrande.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 7 § förvaltningslagen ska varje ärende där någon enskild är part handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts.

Examensärenden

Universitetskanslersämbetet har granskat 20 slumpvis utvalda ärenden om utfärdande av examensbevis. Vid besöket upplystes det om att de granskade ärendena har kommit in till universitetet under åren 2011–2012. Den övervägande delen av examensbevisen har handlagts inom en månad och i övrigt har de handlagts inom två månader.

Justitieombudsmannen (JO) har i flera beslut uttalat sig om handläggningstiden för examensbevis. I ett ärende hade handläggningen av två studenters ansökningar om examensbevis tagit fyra och en halv respektive två och en halv månad. JO fann att handläggningstiderna, mot bakgrund av det allmänna skyndsamhetskravet i 7 § förvaltningslagen, inte var godtagbara (se JO:s beslut 2004-12-06, dnr 314-2004 och 673-2004).

Universitetskanslersämbetet anser att handläggningstiden för examensärenden normalt inte bör överstiga två månader. Ämbetets granskning av examensärenden vid Linköpings universitet visar att handläggningstiden i flertalet av de granskade ärendena har varit tillfredsställande.

Rättning av prov

Högskoleverket har vid besöket på Linköpings universitet granskat rättningstiderna för prov och tagit stickprov på tio prov vid institutionen för beteendevetenskap och lärande respektive institutionen för medicin och hälsa.

Vid institutionen för beteendevetenskap och lärande upplystes att institutionen har en riktlinje om att rättningstiden ska vara högst 15 arbetsdagar, men att det kan uppstå situationer där denna tid inte kan hållas. Granskningen visade att riktlinjen följts.

Vid institutionen för medicin och hälsa upplystes att institutionen har en riktlinje om att rättningen ska ske inom 15 arbetsdagar. Universitetskanslersämbetets granskning visade att riktlinjen följts med ett undantag, då rättningen tog 20 arbetsdagar.

Högskoleverket har i rapporten *Rättssäker examination andra omarbetade upplagan*, Högskoleverkets rapportserie 2008:36 R, redovisat ett avgörande av JO som ansåg att en norm om tre veckors rättningstid föreföll ändamålsenlig.

Av Linköpings universitets *Föreskrifter rörande examination och examinatore*r framgår följande under rubriken *4.2.1 Rättningstid*. ”Tentamen ska normalt vara rättad senast tio arbetsdagar och kunna återfås senast tre veckor efter examinationstillfället. Om tiden mellan ordinarie provtillfälle och omprov är mindre än fem veckor bör eftersträvas att tentamen kan återfås minst två veckor före omprovstillfället.”

Universitetskanslersämbetet finner att Linköpings universitet handläggningstider i huvudsak är acceptabla.

Universitetskanslersämbetet ifrågasätter dock hur institutionernas riktlinjer om rättning inom 15 arbetsdagar förhåller sig till universitetets föreskrifter som fastslår att tentamen normalt ska vara rättad senast tio arbetsdagar och kunna återfås senast tre veckor efter examinationstillfället. Universitetskanslersämbetet uppmanar universitetet att se över riktlinjerna angående detta för att se till så att universitetets egna föreskrifter följs.

Tillgodoräknanden

Högskoleverket har vid besöket på Linköpings universitet granskat handläggningstiden för tillgodoräknanden och tagit stickprov på tio tillgodoräknanden vid institutionen för beteendevetenskap och lärande respektive institutionen för medicin och hälsa.

Vid institutionen för beteendevetenskap och lärande gick det inte utifrån de handlingar som granskades att fastställa handläggningstiderna för ärendena.

Vid institutionen för medicin och hälsa visade granskningen att handläggningstiden för tillgodoräknanden var mellan några dagar och två veckor för den övervägande delen av ärendena, och som längst för ett ärende två månader.

Universitetskanslersämbetet anser att handläggningstiden är tillfredsställande.

Universitetskanslersämbetet ser det som otillfredsställande att det vid institutionen för beteendevetenskap och lärande inte går att fastställa handläggningstiden för de granskade ärendena. Se även avsnittet om ankomststämpling.

Ärenden om anstånd och studieuppehåll

Av de 20 ärenden om anstånd som Universitetskanslersämbetet har granskat är sex ankomststämplade, i 13 fall har ankomstdatum antecknats på ansökan och i ett fall framgår det inte av ansökan när den kom in. Handläggningstiden räknad från ankomststämpeln till datum för beslut varierar mellan 1 och 22 dagar och är i det stora flertalet ärenden föredömligt kort.

Universitetskanslersämbetet har granskat sammanlagt 19 ärenden om studieuppehåll, tio inom området för utbildningsvetenskap och nio vid Hälsouniversitetet. På fyra ärenden finns ankomststämpel och på ytterligare tre har ankomstdatum antecknats. Av de övriga ärendena går det att utläsa handläggningstiden för tre av ärendena genom att använda den sökandes datum för ansökan och beslutsdatum. Handläggningstiden för dessa 10 ärenden varierar mellan 1 och 53 dagar. Det ärende som har näst längst handläggningstid har en handläggningstid på 17 dagar. Handläggningstiden för dessa ärenden har, med ett undantag, varit föredömligt kort.

Överklagade ärenden

Högskoleverket har granskat totalt 20 slumpvis utvalda ärenden som rör överklaganden av antagningsbeslut avseende 2011 och 2012 fram till tiden för verkets besök.

Beträffande tiden för överlämnande av ett överklagande har JO uttalat att tiden i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas (JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443). JO har vidare uttalat att den omständigheten att beslutsmyndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar (JO:s ämbetsberättelse 2003/04 s. 179).

Ett av de granskade överklagandena har inte ankomststämplat och någon handläggningstid har därför inte kunnat beräknas. Handläggningstiden för överlämnande till Överklagandenämnden för högskolan för de 19 ärenden som har granskats var som lägst en dag och som längst en månad. Fler än hälften av ärendena hade en handläggningstid som var cirka en vecka. Sex ärenden hade en handläggningstid som var längre.

Universitetskanslersämbetet kan konstatera att de när det gäller antagningsärenden har de flesta ärenden haft en acceptabel handläggningstid. Dock har flera ärendena haft en handläggningstid som varit längre än en vecka och i två fall en månad, vilket inte kan ses som en tillräckligt snabb handläggning. Det är angeläget att universitetet vidtar åtgärder för att förkorta handläggningstiderna till en acceptabel nivå.

Universitetet har också uppgivit att handläggningstiden för anställningsärenden är fyra till sex veckor vilket, såvitt framgår, beror på att universitetet vill skicka med ett yttrande till överklagandet. Universitetskanslersämbetet vill med anledning att detta understryka att om ett yttrande inte kan upprättas utan dröjsmål bör ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning innebära att det läggs i lärosätets hand att avgöra när överklagandemyndigheten ska få del av överklagandet. JK har uttalat att detta inte är godtagbart av rättssäkerhetsskäl. (Jfr JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21). Universitetskanslersämbetet förutsätter att Linköpings universitet i fortsättningen beaktar JO:s och JK:s uttalanden.

Överklagandehänvisningar

Högskoleverket har bett Linköpings universitet att ge in kopior av samtliga typer av överklagandehänvisningar som förekommer inom universitetet. Högskoleverket har vidare frågat om universitetet har riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras och, om så är fallet, bett universitetet att bifoga riktlinjerna. Högskoleverket har dessutom frågat om det alltid finns en överklagandehänvisning vid negativa beslut om examen och vid negativa beslut om tillgodoräknande.

Universitetet har svarat bl.a. följande. Under punkt 3.6 i universitetets arbetsordning för 2012 lämnas en koncentrerad sammanfattning av hur överklagbara ärenden hanteras. Förtydliganden i fråga om beslutanderätten i sådana ärenden finns också i rektorns delegationsordning för antagnings- och utbildningsärenden. Överklagandehänvisningar ska lämnas i alla fall av negativa överklagbara beslut.

Universitetet har till sitt yttrande bifogat exempel på överklagandehänvisningar för anställningsärenden, utlämnande av allmän handling och antagning till vidareutbildning av lärare som saknar examen. Högskoleverket har därutöver begärt och fått överklagandehänvisningar för ärenden om examensbevis och beslut om dispens från behörighetskrav.

Högskoleverket har också tagit del av den information om överklagande som lämnas för ärenden om tillgodoräknande och anstånd

Universitetskanslersämbetets bedömning

I 21 § förvaltningslagen anges bl.a. att om ett beslut går parten emot, och kan överklagas, ska parten underrättas om hur beslutet kan överklagas. Enligt bestämmelsen har myndigheter således en skyldighet att lämna en överklagandehänvisning. Av 23–25 §§ förvaltningslagen framgår hur beslut överklagas. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i 23 § förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, t.ex. tiden för överklagandet och klagoskrivelsens adressat. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som ska pröva överklagandet. Anges överinstansen som skrivelsens adressat, klargörs att det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises (se Hellner och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264).

Universitetskanslersämbetet har granskat de överklagandehänvisningar som universitetet har lämnat och de som framgått i de stickprov som gjordes vid besöket. Ämbetet lämnar följande synpunkter.

Ämbetet har inledningsvis inga synpunkter på den överklagandehänvisning som avser utlämnande av allmän handling.

Den överklagandehänvisning som avser beslut om anställning har rubriken ”Information om rätt till omprövning av beslut”. Även andra överklagandehänvisningar innehåller information om ”omprövning av beslut”. Universitetskanslersämbetet anser att dessa överklagandehänvisningar bör ändras så att det är tydligt för den enskilda att hänvisningen handlar om överklagande av beslutet, dvs. att en överinstans kan pröva universitetets beslut.

När det gäller överklagandehänvisningen för beslut om behörighet vid ansökan till vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen bör författningshänvisningen uppdateras till nu gällande författning förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen.

Universitetskanslersämbetet konstaterar vidare att överklagandehänvisningen för beslut om examensbevis innehåller en felaktig upplysning om tiden för överklagande. I överklagandehänvisningen anges att ett överklagande ska ha kommit in till universitetet inom tre veckor från det datum som anges i överklagandehänvisningen. Av 23 § förvaltningslagen framgår att ett överklagande ska ha kommit in inom tre veckor från det att den klagande fick del av beslutet. Informationen i överklagandehänvisningen är således felaktig.

För samtliga överklagandehänvisningar som avser beslut som kan överklagas till Överklagandenämnden för högskolan bör det i överklagandehänvisningen anges att skrivelsen ska ställas till Överklagandenämnden.

Personal vid institutionen för beteendevetenskap och lärande har vidare uppgett att studenter som fått avslag på beslut om tillgodoräknande inte får skriftlig information om möjligheterna att överklaga, utan endast muntlig information. Av 21 § förvaltningslagen framgår att det är möjligt att lämna en överklagandehänvisning muntligt, om inte parten (studenten) begär att få den skriftligt. Det är dock Universitetskanslersämbetets rekommendation att informationen lämnas skriftligt.

Vid beslut om tillgodoräknande på studentheten vid Hälsouniversitetet biläggs till slutet om tillgodoräknade ett informationsblad som bl.a. hänvisar till 12 kap. 2 § högsko-

leförordningen, av vilken det framgår att beslut om avslag på beslut om tillgodoräknande kan överklagas. Detta uppfyller inte kraven på en överklagandehänvisning.

Vidare har Universitetskanslersämbetet tagit del av två beslut om avslag på ansökan om anstånd. De två avslagsbesluten åtföljs av information om att beslutet är överklagbart samt en hänvisning till studieadministrativa handboken på universitetets webbplats. Detta är inte en korrekt överklagandehänvisning.

Sammantaget kan Universitetskanslersämbetet konstatera att det finns stora brister när det gäller både lämnandet av överklagandehänvisningar och utformningen av dem. Universitetskanslersämbetet förutsätter att Linköpings universitet omgående vidtar åtgärder med anledning av vad ämbetet anfört.

Formella krav på högskolans beslut

Högskoleverket har frågat om Linköpings universitet anser att det uppfyller de formella kraven på beslut som framgår av bestämmelserna i myndighetsförordningen (2007:515) och förvaltningslagen (1986:223).

Linköpings universitet har anfört bl.a. följande. I *Arbetsordning för Linköpings universitet* (dnr LiU-2011-01353), avsnitt 3, Beslutsfattande inom Linköpings universitet – närmare om beredning, föredragning, beslut och delegering av beslutanderätt samt rätt till omprövning/överklagande belyses vilka krav som ställs i myndighetsförordningen och är vägledande för universitetets beslutshandling. Det är universitetets uppfattning att Linköpings universitet med beaktande av de allmänna förutsättningar som gäller för ett universitet uppfyller ställda krav.

Högskoleverket har tagit del av arbetsordningen samt granskat tio slumpvis utvalda prefektbeslut vardera från institutionen för beteendevetenskap och lärande och institutionen för medicin och hälsa.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Enligt 20 § myndighetsförordningen ska ärendena hos en myndighet avgöras efter föredragning. I arbetsordningen eller i särskilda beslut får myndigheten dock bestämma att ärenden som avgörs av någon annan person än myndighetens chef inte behöver föredras. Myndighetschefen får utan föredragning fatta beslut som inte kan skjutas upp till dess att ärendet har hunnit föredras.

Det framgår av 21 § myndighetsförordningen att det för varje beslut i ett ärende ska upprättas en handling som visar

1. dagen för beslutet
2. beslutets innehåll
3. vem som har fattat beslutet
4. vem som har varit föredragande
5. vem som har varit med vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att arbetsordningen skapar goda förutsättningar för att universitetets beslut ska uppfylla de formella krav som ställs på dem.

Av de granskade prefektbesluten går det att utläsa dagen för beslutet, beslutets innehåll och vem som har fattat beslutet samt i förekommande fall uppgift om vem som varit föredragande i det enskilda ärendet samt uppgifter om vem eller vilka som varit med vid

den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet. Prefektbesluten anses därmed uppfylla de krav som ställs i myndighetsförordningen.

Se dock de påpekanden som Universitetskanslersämbetet har gjort i avsnittet Anstånd och studieuppehåll.

Universitetskanslersämbetet förutsätter att de konstaterade bristerna kommer att åtgärdas så att samtliga beslut uppfyller myndighetsförordningens krav.

Författningenlig verksamhet

Högskoleverket har frågat vilka åtgärder Linköpings universitet har vidtagit för att säkerställa att verksamheten bedrivs författningenligt.

Universitetet har svarat bl.a. följande. En allmänt viktig utgångspunkt för universitetet är rekrytering och anställning av personer med särskilda författningenkunskaper. För den löpande verksamheten har universitetsstyrelsen tillgång till universitetets internrevision, vilken också samverkar med övriga specialistfunktioner. Universitetsledningen har skapat en särskild beredningsorganisation för hanteringen av förordningen om intern kontroll och styrning. Riktade utbildningsinsatser är vidare av central betydelse. I det löpande beredningsarbetet sker vanligen en särskild juridisk eller ekonomisk granskning när det anses angeläget och rektorn genomför för närvarande ett antal förändringar i syfte att bl.a. säkerställa de legala aspekterna av beslutsfattandet inom universitetet, såsom införandet av rektorns delegationsordning och rektorns beslutsordning. Slutligen används universitetets webbplats aktivt för att tillhandahålla kunskap om gällande författningenkrav. Universitetet har bifogat dokumenten *Utvecklas som ledare*, *Ledarskapsprogram vid Linköpings universitet* och *Kompetensutveckling*.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Av 3 § myndighetsförordningen framgår att myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel. Det framgår av 2 kap. 2 § högskoleförordningen att det är styrelsen för högskolan som har detta ansvar.

Det som Linköpings universitet har redovisat i sitt svar är grundläggande för att verksamheten bedrivs författningenligt. Universitetskanslersämbetets granskning visar på vissa brister, men också att Linköpings universitet arbetar vidare för att säkerställa att verksamheten i sin helhet bedrivs författningenligt.

Universitetskanslersämbetet utgår från att Linköpings universitet ser över de frågor som ämbetet har haft synpunkter på i de olika avsnitten.

Universitetskanslersämbetet är en myndighet inom högskoleområdet sedan 1 januari 2013. Verksamheten handlar framför allt om att utvärdera kvaliteten på högskoleutbildningar, juridisk tillsyn av högre utbildning, granska effektivitet samt ansvara för statistik och uppföljning.

**UNIVERSITETS-
KANSLERSÄMBETET**

